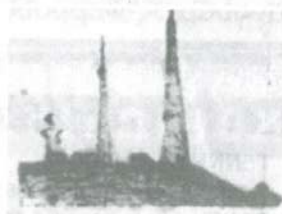

ΑΕΤΟΡΡΑΧΗ=ΜΑ
ΝΩΛΙΑΣΣΑ=ΜΠΙ
ΖΑΝΙ=ΔΡΙΣΚΟΣ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ
ΜΑΝΩΛΙΑΣΣΙΤΩΝ

ταχυάφρια

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 59 Τ.Κ. 10431 ΑΘΗΝΑ ΕΤΟΣ 6ο ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 27 ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1999

ΕΝΑΣ ΧΡΟΝΟΣ ΕΦΥΓΕ ΕΝΑΣ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΣ ΕΡΧΕΤΑΙ

Το 1999 μας άφησε και πήρε μαζί του όλες τις πίκρες που μας έδωσε. Ας μείνουν στη μνήμη μας μόνο οι χαρές. Ενας καινούργιος χρόνος ανέτειλε στον ορίζοντα και μας γεννά νέες ελπίδες και προοπτικές.

Είναι βέβαιο πως η ελπίδα δεν χάνεται ποτέ και από μόνη της μας γεμίζει αισιοδοξία. Γι' αυτό και όλοι μας προσδοκούμε ό,τι καλύτεριο από τη νέα χρονιά. Ας κάνουμε έναν απολογισμό του έργου της αδελφότητας στη χρονιά που έφυγε, θα δούμε ότι η Αδελφότητα έχει να επιδείξει ένα πολύπλευρο και εποικοδομητικό έργο. Ετσι, συνεχίστηκε με επιτυχία η έκδοση της εφημερίδας μας. Εγινε ο χορός της Αδελφότητας, κόπηκε η πίττα πραγματοποιήθηκαν οι εκδηλώσεις στη Μανωλιάσσα, σε συνεργασία και με τους άλλους φορείς του χωριού μας, συνεχίστηκαν οι εργασίες του Πνευματικού μας κέντρου και άλλα. Κατά το 1999 η συνεργασία της Αδελφότητας με το Δήμο Μπιζανίου και τους άλλους φορείς του χωριού μας ήταν πολύ καλή.

Το έργο της Αδελφότητας, όπως όλοι γνωρίζετε είναι αποτέλεσμα σκληρής δουλειάς κάτω από δύσκολες συνθήκες επειδή όλοι οι Μανωλιασσίτες της Αθήνας είναι εργαζόμενοι και δεν έχουν ευχέρεια χρόνου.

Και τον καινούργιο χρόνο η Αδελφότητα θα συνεχίσει το έργο της. Θα επαναλάβει και θα ποικίλει τις εκδηλώσεις που έγιναν και στη χρονιά που έφυγε. Το ενδιαφέρον και οι προσπάθειές της όμως θα επικεντρωθούν στην επίσπευση των εργασιών του Πνευματικού μας Κέντρου, για να δοθεί αυτό στη χρήση, όσο το δυνατόν πιο γρήγορα γίνεται γεγονός που θα εξαρτηθεί και από άλλους παράγοντες.

Για να πετύχουμε τους στόχους αυτούς είναι αναγκαία η συμμετοχή και συμπράξη όλων μας και κυρίως των νέων, γι' αυτό σας καλούμε για άλλη μια φορά να βοηθήσετε στην προσπάθειά μας αυτή για το καλό του χωριού μας και όλων των Μανωλιασσιτών.

Μ' αυτά λοιπόν τα οράματα για τον καινούργιο χρόνο, ευχόμαστε σε όλους σας καλή χρονιά, υγεία και χαρά.

Στέφανος Κων. Γιωτάκης

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

ΓΡΑΦΕΙ Ο ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΩΝ. ΓΙΩΤΑΚΗΣ

ριν από δύο χιλιετίες έγινε το μεγαλύτερο κοσμοσωτήριο γεγονός, από όσα συνέβησαν στη διαδρομή της ανθρωπότητας γεννήθηκε στο ταπεινό σπήλαιο της Βηθλεέμ ο Θεάνθρωπος Ιησούς. Η γέννησή του προκάλεσε σεισμική δόνηση στις ανθρώπινες ψυχές, έβαλε φωτιά σε αυτές και μετέβαλε σε ναούς τις καρδιές των ανθρώπων.

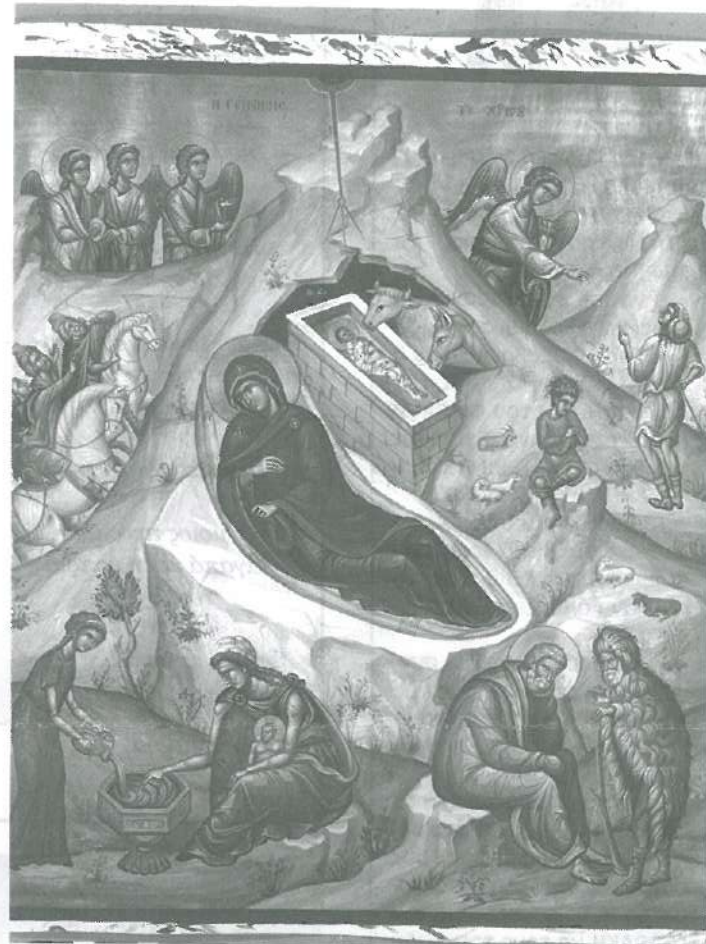
Ηρθε στη γη όταν βασιλεύει η αδικία, η πείνα και η δυστυχία. Όταν κυριαρχούσε μία ψυχοφθόρα ηδονή και μία καθαφύουσα διαφθορά. Τότε ακριβώς ανέτειλε «το φως της γνώσης» για να φωτίσει τον άνθρωπο. Να του υπενθυμίσει ποιος είναι από πού έρχεται και πού πηγαίνει. Να τον ανακαινίσει. Από τότε κατοικεί εδώ ο ήπιος και γλυκός Ιησούς. Είναι ανάμεσά μας... Αγωνιά και αγωνίζεται μαζί μας τον «αγώνα τον καλό». Ο Χριστός ερχόμενος στον κόσμο μίλησε στους ανθρώπους με απλή λόγια, για μία νέα κοινωνία στην οποία θα βασιλεύει η αγάπη και η ειρήνη. Μας είπε να αγαπάμε τους εχθρούς μας και τον πλησίον μας όπως τον εαυτό μας. Αξίες πρωτόγνωρες για τη σκοτεινή εκείνη περίοδο. Η αγάπη για τους Χριστιανούς είναι καθήκον και πρέπει να εκδηλώνεται έμπρακτα.

Στη διδασκαλία του βασίστηκε και χτίστηκε ένας καινούργιος πολιτισμός, ο οποίος εισήγαγε νέες αξίες, ανασύνθεσε τις παλιές, επηρέασε την κοινωνία διαπλάτυνε την τέχνη με το πνεύμα του και έδωσε βάθος στην έννοια του ανθρώπου. Με τη γλυκύτητα της μορφής του το σκοτάδι των τυφλών έγινε φως, το βίος του πλούσιου φτώχεια, η πίκρα χαρά και η αμφιβολία πίστη.

Και στις μέρες μας η ζωή του ανθρώπου κυριαρχείται από την ηδονή και την οδύνη, αφού επικρατεί ένας φαύλος κύκλος που καλλιεργείται από τον κάθε άνθρωπο. Οι κοινωνίες μαστίζονται από αιματηρούς πολέμους, σεισμούς, λιμούς, πλημμύρες και άλλες φοβερές καταστροφές. Η κατά Χριστόν αγάπη παρουσιάζει μεγάλο έλλειμμα σήμερα. Τα μαζικά μέσα ενημέρωσης και κυρίως τα τηλεοπτικά, με τα μηνύματά τους που στοχεύουν στον καταναλωτισμό, βομβαρδίζουν τον άνθρωπο μέρα και νύχτα, μέσα στο σπίτι του, τον αποκαυνώνουν, τον απομονώνουν και τον κάνουν εσωστρεφή.

Μέσα σε αυτή τη χαώδη κατάσταση, οι γιορτές των Χριστουγέννων αποκτούν ιδιαίτερη σημασία και αξία γιατί είναι το μόνο παρήγορο σημείο για μία ουσιαστική πρόσβαση στο νόημα του μεγάλου γεγονότος του γιορτάζουμε. Στις γιορτές αυτές μας δίνεται η ευκαιρία να αφυπνισθούμε, να συνέλθουμε από το λήθαργο του σκότους και να αληθεύσουμε πορεία πνεύσης.

Ετσι, τα Χριστούγεννα θα μας δυναμώσουν ψυχικά, θα μας τονώσουν ηθικά και θα μας δώσουν κουράγιο να συνεχίσουμε τον ανηφορικό και

δύσβατο δρόμο της ζωής μας.

Ακολουθώντας το δρόμο αυτό της πίστης και της ελπίδας μπορούμε να επισκεφτούμε το θεοδόχο τόπο της Βηθλεέμ και μαζί με τους Μάγους και τους Ποιμένες να δούμε και να προσκυνήσουμε το Θείο Βρέφος. Να φωτιστούμε από το φως της φάτνης και του λαμπρού άστρου. Να συναντήσουμε εκείνον που είναι η Οδός, η Αλήθεια και η Ζωή.

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ

Από το Δ.Σ. της Αδελφότητας εκδόθηκε το Ημερολόγιο του 2000, δεκατριών φύλλων και έγχρωμο. Είναι μια συλλογή φωτογραφιών γεμάτη Μανωλιάσσα. Γνωστά και άγνωστα μέρη έγιναν θέματα ενός ημερολογίου.

Οι μαχαλάδες με τα λίγα πέτρινα σπίτια, οι χιλιοπερπατημένοι δρόμοι, οι βράχοι που αιωρούνται, που υψώνονται στο γκρίζο και το μπλε του ουρανού, οι γνωστές και άγνωστες γωνιές της Μανωλιάσσας που ζήσαμε, ου δρασκελίσουμε και που από μακριά αγναντέψαμε είναι το φτεινό μας ημερολόγιο.

Προσφέρεται σε όλους τους Μανωλιασσίτες και φίλους στη συμβολική τιμή των 1.000 δρχ.

Ο Δήμαρχος,
το Διοικητικό και
Τοπικό Συμβούλιο
σας εύχονται
Χρόνια Πολλά
& Καλή Χρονιά

ΚΟΠΗ ΠΙΤΑΣ

Η Αδελφότητα θα κόψει την πίτα της στις **23 Ιανουαρίου 2000** στην ταβέρνα του Παπαδιώτη φίλου μας, Βαγγέλη Μπατσούλη Αχαρνών 238 (Κυριακή 11 π.μ.).

Θα προσφέρει το κυρίως πιάτο και Μανωλιασσίτικο τσίπουρο. Στα παιδιά θα μοιραστούν δώρα. Επίσης, θα βραβευσθούν τα παιδιά της Μανωλιάσσας που πέτυχαν στις Ανώτερες και Ανώτατες Σχολές.

Το Διοικητικό Συμβούλιο της
Αδελφότητας Μανωλιασσιτών
Αθήνας, η συντακτική
επιτροπή και οι συνεργάτες
της εφημερίδας μας,
Εύχονται

σ' όλους τους Μανωλιασσίτες και
τους φίλους να γιορτάσουν με υγεία
και χαρά τις άγιες μέρες των
Χριστουγέννων και ο καινούργιος
χρόνος να είναι για όλους
χαρούμενος, ειρηνικός
και δημιουργικός.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

ΓΕΝΝΗΣΗ

Στις 26 Σεπτεμβρίου 1999 η ΡΑΝΙΑ και ο ΠΑΥΛΟΣ ΞΑΓΟΡΑΡΗΣ απέκτησαν το δεύτερο κοριτσάκι τους.

Η ΡΑΝΙΑ είναι κόρη της ΒΟΥΛΑΣ και του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΟΛΙΟΥ.

Στους ευτυχισμένους γονείς και παππούδες ευχόμαστε να τους ζήσει το νεογνό.

ΓΑΜΟΙ

• Την Κυριακή 21 Νοεμβρίου 1999, η ΜΑΡΙΑ κόρη του ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ και της ΒΑΡΒΑΡΑΣ ΤΖΙΜΑ παντρεύτηκε το ΜΑΡΙΝΟ ΑΝΤΩΒΑ.

Ο γάμος έγινε στον Άγιο Σπυρίδωνα Σοθαμίνας.

• Στις 6 Νοεμβρίου 1999 ο ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΡΚΟΥ (γιος της ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ και του ΦΙΛΙΠΠΑ) παντρεύτηκε την εκλεκτή της καρδιάς του ΚΑΤΕΡΙΝΑ (κόρη του ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ ΠΑΠΠΟΥ).

Το μυστήριο του γάμου τελέστηκε στον ιερό ναό Αγίου Γεωργίου Μανωλιάσας. Τα στέφανα άηλασε η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΘ. ΙΣΚΟΥ.

Πάνω από 700 άτομα, συγγενείς και φίλοι, τίμησαν με την παρουσία τους το γάμο και ευχήθηκαν στους νεόνυμφους.

Μετά το γάμο ακολούθησε τρικούβερτο γλέντι στο κέντρο του Κρυφοβού. Τους συμμετέχοντες στη χαρά διασκέδασε το συγκρότημα του ΠΕΤΡΑΚΗ με τους τραγουδιστές ΖΟΥΜΠΑ και ΦΩΤΗ ΤΣΑΛΙΟ. Συμμετείχε με το κληρίκο και το ανερχόμενο άστρο ο ΣΙΜΟΣ.

Να ζήσετε
και καλούς απογόνους.

ΘΑΝΑΤΟΣ

ΜΙΧΑΛΗΣ Κ. ΜΠΕΛΛΟΣ

Ο Μιχάλης Κ. Μπέλλος γεννήθηκε στη Μανωλιάσσα το 1928 και ήταν γιος του Κων/νου Μπέλλου.

Παντρεύτηκε την Αικατερίνη Γούση και απέκτησαν τέσσερα παιδιά: το Δημήτρη, τον Ευρυσθένη, την Ανδρονίκη και την Τασία.

Αναζητώντας καλύτερες μέρες έφυγε από το χωριό και εγκαταστάθηκε στα Γιάννενα όπου και εργάστηκε σαν υπάλληλος στον ΟΤΕ.

Υπήρξε στοργικός πατέρας και καλός οικογενειάρχης. Έδωσε τον δικό του αγώνα για να μεγαλώσει τα παιδιά του, τα οποία ευτύχησε να καμαρώσει αποκατεστημένα.

Τα τελευταία χρόνια της ζωής του ταλαιπωρήθηκε με την καρδιά του, η οποία τελικά τον πρόδωσε στην ηλικία των 71 χρόνων.

Ευχόμαστε το Γιαννιώτικο χώμα που σκεπάζει τη σωρή του ας είναι ελαφρύ.

Αιώνια σου η μνήμη.

Στους οικείους του εκφράζουμε τα θερμά μας συλλυπητήρια.

ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ
ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ

Η ΛΙΤΣΑ κόρη του Θωμά Χρ. Μπέλλου, πέτυχε στη Σχολή βρεφονηπιαγωγών Θεσσαλονίκης.

Σοφά λόγια

Όλα τα είχε η Μαριωρή ο φερετζές της έλειπε.

***

Όταν ιδείς τη κοπελιά κι έχει στα πόδια τρίχες, Έχει το διάολο στη κοιλιά και γλώσσα δέκα πύχες.

***

Που πας ξυπόλυτος στ' αγκάθια;

***

Στόμα έχουμε ένα για να λέμε τα μισά από ότι ακούμε.

***

Το γινάτι βγάζει μάτι.

***

Όμοιος τον όμοιο αγαπά και η κοπριά τα λάχανα.

***

Μεγάλη μπουνιά να τρως, μικρή κουβέντα να λες.

***

Μπήκε ο τέταρτος, βγήκε ο βδόμαδος.

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ
ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ
ΜΙΧΑΗΛ
Κ. ΜΠΕΛΛΟΥ

Ο ΚΛΕΑΡΧΟΣ ΠΕΡ. ΜΠΕΛΛΟΣ προσέφερε στην Αδελφότητα το ποσό των 50.000 εἰς μνήμην του πολυστασημένου της Θείου Μιχαήλ Μπέλλου.

Επίσης, ο Ηρακλής Ηλ. Μπέλλος, προσέφερε στην Αδελφότητα 10.000 εἰς μνήμην του Θείου Μιχαήλ Μπέλλου.

“Τ’ αχνάρια”
σας υπενθυμίζουν
και σας καλούν
να συνδράμει
μ’ ένα τηλεφώνημα,
μία επιστολή και
να μας γνωρίσετε τα νέα
σας κοινωνικά ή άλλου
περιεχομένου.

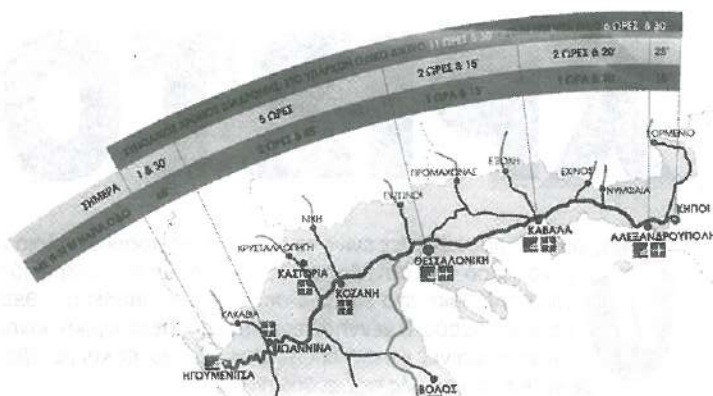
Δόμηση εσωτερικού χώρου
Γυψοσανίδες - Ψευδοροφές
Φωτισμός - Διακόσμηση

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΑΡ. ΓΙΩΤΑΚΗΣ

Δουρούτης 2 Ιωάννινα
Τηλ. 68202 - Κιν. 093 - 2323510

Εγνατία Οδός

Οδός επικοινωνίας
Δύσης και Ανατολής
Ελπίδα εξόδου της Ηπείρου
από την απομόνωση

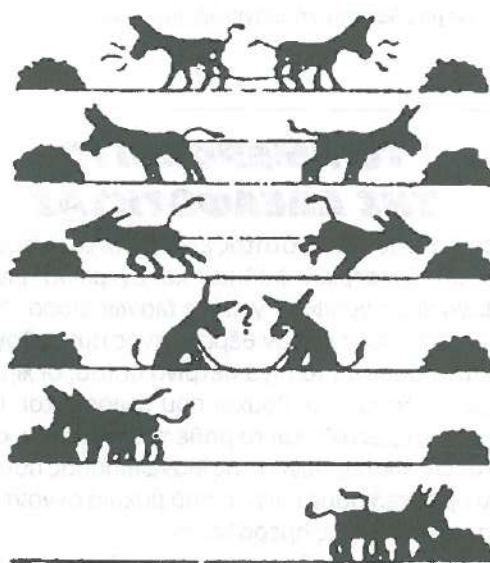
Σύμφωνα με πρόσφατη απόφαση του Υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας, εγκρίθηκε η καταβολή ποσού 58 δισ. δρχ., ως μετοχικό κεφάλαιο, στην εταιρεία «ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ Α.Ε.» για την υλοποίηση του προγράμματός της και την κάλυψη των υποχρεώσεών της προς τις εν εξελίξει εργολαβίες.

Σύμφωνα πάντα με την ανακοίνωση του ΥΠΕΘΟ, εντός του 1999 έχουν προκηρυχθεί προς δημοπράτηση (14) νέα τμήματα του έργου και αναμένεται επίσης η προκήρυξη άλλων (5) νέων τμημάτων και συνολική χρηματοδότηση θα ανέλθει στο ύψος των 180 δισ. δρχ.

Ηδη, μέχρι και το 1999 το έργο της Εγνατίας οδού έχει απορροφήσει κατά την επόμενη διετία, άλλα 170 δισ. τουλάχιστον, κεφάλαια, τα οποία, κατά τους υπευθύνους, έχουν διασφαλιστεί πλήρως.

Να σημειωθεί ότι το έργο είναι, ενταγμένο στο Β' ΚΠΣ και έχει επίσης ενταχθεί και στο Γ' ΚΠΣ, ώστε να συνεχιστεί απρόσκοπτα η χρηματοδότησή του, και να συμβάλει στην ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας την πρόοδο της Ελληνικής κοινωνίας, και ιδιαίτερα στην πρόοδο και την ανάπτυξη της Ηπειρωτικής οικονομίας, αφού διασχίζει κάθετα τον Ηπειρωτικό χώρο, ενώνει την απομονωμένη Ηπειρο άμεσα με τη Δυτική, Κεντρική και Ανατολική Μακεδονία, καθώς και με τη Θράκη, ενώνει κατ' ευθείαν το λιμάνι της Ηγουμενίστας με τα μεγάλα λιμάνια της Β. Ελλάδας - Βόλος, Θεσσαλονίκη, Καβάλα, Αλεξανδρούπολη και εξασφαλίζει γρήγορη και ασφαλή πρόσβαση στις τουριστικές περιοχές της Ηπείρου με τη ζωντανή και δυναμική οικονομία και κοινωνία της Βόρειας Ελλάδας.

Συνέχεια στη σελίδα 3

Με συνενόηση επιτυγχάνονται περισσότερα πράγματα...

Διόρθωση

Στο προηγούμενο φύλλο μας γράψαμε για τις φωτιές. Οι πληροφορίες μας ήταν λανθασμένες και ζητάμε συγγνώμη από την οικογένεια του Ηλία Λιόντου.

ΑΝΕΚΔΟΤΑ
ΕΥΘΥΜΑ
ΚΑΙ ΕΞΥΠΝΑ

* Ωστε υπήρχαν όλα τα είδη των ζώων στον Παράδεισο, κύρε καθηγητά;

– Βεβαίως.
– Και οι σκόροι;
– Εννοείται.
– Και τι έτρωγαν, αφού ο Αδάμ και η Εύα δεν είχαν ρούχα;

* Γιατί υπογράφεις πάντα Πε-Πε-Περικλής;
– Γιατί ο παππάς που με βάφτισε τραυλίζει.

* Μ' ένα χιλιάρικο, πόση βενζίνη βάζεις τώρα;
– Όση χρειάζεται για να πάω από το ένα βενζινάδικο στο άλλο.

* Για πες μου Τοτό από πού αναπνέουν τα φυτά;
– Από τις τρύπες της γλάστρας κύριε.

* Σα δε ντρέπεσαι, ενώ συζητούσες με εκείνο τον κύριο σε άκουσε να του λες ότι είμαι γαίδαρος.
– Για να μ' ακούσεις όμως από τόση απόσταση, σημαίνει ότι έχεις μεγάλα αυτιά.

* Κατάστημα υποδημάτων, λέγεται παρακαλώ...
– Συγγνώμη... λάθος νούμερο πήρα.
– Δεν πειράζει... Περάστε να σας το αλλάξουμε.

Μην ξεχνάτε:
Η εφημερίδα
“Τ’ αχνάρια” ανήκει
σε όλους μας και
απευθύνεται σε όλους.

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ
ΜΑΝΩΛΙΑΣΣΙΤΩΝ
Σωκράτους 59 Αθήνα
Τ.Κ. 10431
ΙΔΡΥΤΗΣ:
ΚΩΣΤΑΣ Π. ΓΙΩΤΑΚΗΣ
(Φε βρουάριος 1993)
ΕΚΔΟΤΗΣ - ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ:
ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ
ΜΑΝΩΛΙΑΣΣΙΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ
«Ο ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ»
ΕΚΔΟΤΗΣ & ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ:
ΚΩΣΤΑΣ Π. ΓΙΩΤΑΚΗΣ
Συνδρομές, επιστολές,
συνεργασίες κ.λπ.
να στέλνονται στις
διευθύνσεις:
α) ΓΙΩΤΑΚΗ ΚΩΝ/ΝΟ
Ρήγα Φεραίου 41
Τ.Κ. 16674 - Α. Γλυφάδα
Τηλ. 8944405
β) ΛΙΟΝΤΟ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟ
Επιδάουρου 27
Γαλάτσι Τ.Κ. 11147
Τηλ. 2915967
Ετήσια συνδρομή
Εσωτερικού: 3.000
Εξωτερικού: 5.000

ΨΑΡΟΤΑΒΕΡΝΑ
«Η ΤΡΑΤΑ»
ΚΛΕΑΡΧΟΣ ΜΠΕΛΛΟΣ

Το στέκι
για καλοφάγους

Ψάρια φρέσκα
Αστακοί
Καραβίδες
Καλαμαράκια
από την Τράτα μας
κατευθύνονται στα κάρβουνα
Αξιοπρεπές περιβάλλον

ΠΑΡΑΛΙΑ ΝΕΑΣ ΜΑΚΡΗΣ
ΤΗΛ. (0294) 94794

Η εξημέρωσή του. Ο λαγός ημερεύει εύκολα. Συνηθίζει σύντομα στην αιχμαλωσία του και μαθαίνει ν' ακούει το όνομά του. Πηδάει στα γόνατα, παίρνει από το χέρι του αφεντικού του μπισκότα, φυτίκια, φουτούκια και άλλες λιχουδιές. Αλλά είναι πολύ ευαίσθητος και δεν ζει πολύ. Μια περιεργηπαράτηρηση έκαμε στα Γιάννινα ένας κυνηγός: Ανάθρεφε ένα λαγό σταθμένο από την Αιτωλοακαρνανία. Ο λαγός αυτός δεν είχε το συννησμένο χρώμα των ηπειρωτικών λαγών. Υστερα όμως από 6-7 μήνες άρχισε να παίρνει άλλο χρώμα στο μαλλί του, το χρώμα που του ταίριαζε στο νέο του περιβάλλον.

Στο Παγγώνι πιστεύουν πως ο εξημερωμένος λαγός μαθαίνει στο μαλλί του, το χρώμα που του ταίριαζε στο νέο του περιβάλλον.

Στο Παγγώνι πιστεύουν πως ο εξημερωμένος λαγός μαθαίνει και χορεύει όρθιος, όπως και ο σκαντζόχοιρος. Φαίνεται όμως ότι δεν τα πολυκαταφέρνει, αν πιστέψουμε στο παρακάτω ηπειρωτικό σατυρικό ποιμνικό:

«Πώς χορεύουν οι γριές
Σαν τομάρια, σαν προβιές.
Πώς χορεύουν οι νυφάδες
Σαν του Μάν παλιές φορόδες
Πώς χορεύουν οι γέροι
Σα λαγοί, σα σκαντζόχειροι».

Το λαγοπόδαρο. Τίποτα δεν πάει χαμένο από το σκοτωμένο λαγό. Και το ποδάρι του ακόμα γίνεται περιζήτητο. Ο Ηπειρώτης ο Δάσκαλος γράφει στον πίνακα κι αυτό από κοντά σβήνει κι όλο σβήνει με πείσμα. Λες και κρατεί κρυμμένη μέσα του τη λαχτάρα του λαγού να μην αφήνει ανύα. Οι «χρυσικοί» των Γιαννίνων έχουν το λαγοπόδαρο για την καλύτερή τους βούρτσα, γιατί είναι μαλακιά και κατάλληλη στις ψιλοδοουλιές τους. Και η Βάβω με το λαγοπόδαρο μαζώνει ευκολότερα τις στάχτες και κάνει παστικό το τζάκι, τη «γωνίστρα» της. Υπάρχουν λαγοπόδαρα γκριζά, αλλά τα πιο πολλά είναι κοκκινωπά. Αν' αυτού οι Κομπογιαννίτες του Ζαγοριού το λαγό τον έλεγαν και «κοκκινόποδαρο» στη συνθηματική τους γλώσσα.

Οι παλιοί Γιαννιώτες πείραζαν τους συμπολίτες τους Ισραηλίτες καμιά φορά και με το λαγοπόδαρο, χωρίς κακία βέβαια, αλλά έτσι για αστεισμό «γασιακάδες». Το έριχναν μπροστά στα πόδια τους ή το έκωναν κρυφά σε καμιά τζήνη τους. Τους έλεγαν επίσης φωναχτά: «Πόσα πουδάρια εχ' ου λαγός!». Κι εκείνοι απαντούσαν πονηρά: «τρία και μ' ού!».

Ο Μανωλιάσας, μεταπηλητής, «ματαπράτς» σε κοτόπουλα, κυνήγια και τέτοια πράγματα, απάντησε μια μέρα φορτωμένος με δύο σκοτωμένους λαγούς τον Μωσιόν, να διαλαλεί στην Καλούτσια τα λεμόνια του:

— Λιμόνια, λιμίνια καλή!

— «Πόσο Μωστόν».

— «Αυτά στου καλήθ' μια δικάρα, κι αυτά στην κανίστρα (μεγάλο πανέρι) μια πεντάρα», είπε ο Μωστόν.

Ο Μανωλιάσας απόθεκε τους λαγούς απάνω στην κανίστρα και άρχισε να διαλέγει λεμόνια από το καλήθι. Αλλά τι κακό! Τι φωνές ήταν αυτές;

— Πάρτους, πάρτους από δω τους «κουψόχουρνους»¹ φώναζε ουρλιάζοντας ο Μωσιόν, που ούτε να φύγει ήθελε, γιατί θα έχανε την κανίστρα με τα λεμόνια του, αλλά ούτε και να πιάσει με τα χέρια του και να πετάξει τους λαγούς ημπορούσε. Μαζεύτηκε κόσμος και γελούσε τότε με το πάθημα του Μωσιόν. Ως και οι γύφτοι άφηκαν τα σιδερικά τους και πήγαν κοντά να ιδούν. Ο Μανωλιάσας έκανε πως δεν καταλάβαινε για την αιτία, που φώναζε ο καυμένος ο Εβραίος. Αλλά και οι γύφτοι, γνωρίζοντας ότι οι Ισραηλίτες όχι μόνο δεν τρώνε, αλλά ούτε και πίνουν λαγούς, δεν πήγαν πίσω: «Σκαπέτα του (πετάξε τους) ορέ Μωσιόν, σκαπέ-

Τα ζώα και τα πουλιά στους Ηπειρωτικούς θρύλους

(Αποσπάσματα από το βιβλίο του Ε. Α. Μπόγκα)

Ο ΛΑΓΟΣ

τα τους, που την κανίστρα! του φώναζαν. Αθώα πειράγματα μιας εποχής που δείχνει ότι ευημερούσε ο κόσμος για να έχει και τέτοια διάθεση. Αιτία του αστείου είναι τούτου: Οι Ισραηλίτες δεν τρώνε λαγό, γιατί δεν είναι δίκηλο μηρυκαστικό, όπως είναι το πρόβατο, το μοσχάρι κ.ά. όπως δεν τρώνε και χέλι ούτε καραβίδα², επειδή τα ψαρικά αυτά δεν έχουν ήπει. Όπως μου εξήγησαν η Παλαιά Διαθήκη τα αποκρίσει όλα αυτά, από το Ισραηλιτικό εδεδωμένο. Αλλά και οι Μτεχασάδες (αίρεσι μουσουλημάνων Αθβανών) δεν έτρωγαν το λαγό.

Οι μερακλήδες του λαγού. Και στην Αθήνα τα Γιάννινα και παντού υπάρχουν άνθρωποι που έχουν καύμο για λαγό και όλο τον αναφέρουν: «Να 'χαμε ένα λαγό, παιδιά! Αι!...». Σχετικά μού διηγήθηκαν στα Γιάννινα το πάθημα ενός τέτοιου μερακλή, που ορέγον αν να φάει λαγό, σε εποχή που δεν επιτρεπόταν το κυνήγι του. Κάποια μέρα λοιπόν, ένας γνωστός του σωφέρ, παρουσιάστηκε στο μαγαζί του μερακλή αυτού του, Νάσιου, και του σκάρωσε την παρακάτω φάρσα:

— Νάσιε, μόλις γύρισα από χωριό και σου έφερα κρυφά ένα λαγό, μα τι λαγό!

— Τσώπα, αλήθεια, Μήσιε!

— Αλήθεια! Αλλά είναι πολύ μεγάλος.

— Τόσο το καλύτερο, αρέ Πούντος!

Ο Μήσιος απλώνει στη γωνιά της πόρτας του μαγαζιού και τραβάει από το χέρι ένα φίλο του, από τα Χουλιανοχώρια, που τον έλεγαν Χ. Λαγό.

— Πάρτον, λέει στο Νάσιε, πενήντα δύο οκάδες είναι!

Το μαγειρέμα του λαγού. Του λαγού το κρέας είναι νόστιμο αλλά και βαρύ, όπως και όλη των κυνηγιών. Στην Ηπειρο μερικοί έκαναν και την παρατήρηση ότι ο λαγός ημπορεί να γίνει αιτία να ξυπνήσει καμιά παλιά κοιμισμένη πάθησι, όπως π.χ. το έκζεμα ή να χειροτερέψει η κατάσταση των αρθρικών, ρευματικών κ.ά.

Από τον Χαρίση μαθαίνουμε ότι ο λαγός στα Γιάννινα μαγει-

ρεύεται από τους κυνηγούς με δύο τρόπους. Ο πρώτος είναι μεζές για τους μεπεκρήδες και γίνεται έτσι:

Βάνουμε το λαγό στο νερό 12 ώρες και αλλιάζουμε το νερό τρεις φορές, οπότε αυτός φουσκώνει και το κρέας του ασπρίζει. Μετά, τον φουρνίζουμε ολόκληρο με λίγο λάδι. Μόλις ψηθεί τον κάνουμε μερίδες και τον τσιγαρίζουμε (=καβουρδίζουμε) με μπόλικο λάδι και ρίχνουμε και λίγο ρήγανη, πιπέρι και το κανονικό αλάτι. Δέκα λεπτά προτού τον κατεβάσουμε από τη φωτιά τον ρίχνουμε και ένα ποτήρι κρασί αρετσίνωτο. Τον αφήνουμε να βράσει δέκα λεπτά, «να πάρ' ένα κούκλιο και στρωνόμαστε στο κρασί ύστερα, όσο να τον ξεκοκαλίσουμε».

Ο δεύτερος είναι για τη φαμίλια και μαγειρεύεται έτσι:

Τον κόβουμε μερίδες και τον βάνουμε στο νερό, όπως παραπάνω. Μετά, τον βάνουμε στην κατσαρόλα με μια οκά κρεμμύδια, 3 κεφάλια σκόρδα, 5 πιπεριές, λίγη σάπια ντομάτα, 4 φύλλα δάφνης 100-150 δράμια λάδι, ανάλογα με το μέγεθος του λαγού, λίγο μαυροπίπερο και το κανονικό του αλάτι. Δέκα λεπτά προτού τον κατεβάσουμε από τη φωτιά ρίχνουμε και 25 δράμια ξύδι «όπου τον φέρν' ήλιο ορεχτικό και τον δεν' φαιμπίλ, γιατί πηθαίν' η χορταίν' η φαμπίλ».

Λαγός σκορδαλιά. Ο λαγός μαγειρεύεται στα Γιαννιώτικα σπύτια και με σκορδαλιά. Μετά το τσιγαρίσμα και το σιγοβράσιμο κι όταν κοντεύει να κατεβεί από τη φωτιά ετομάζουμε μια παχειά σκορδαλιά με καρύδια και τον περιχύνουμε.

Η μαγειρική του λαγού θέλει μεγάλη τέχνη είναι σωστή χημεία. Όλα, λάδια, ξύδια, σκόρδα, κρεμμύδια, δαφνόφυλλα, πιπέρι, ο μακαρίτης Γιάννης Παπαζήσης, ο ονομαστός Χαντζήμασης (προέδρος του σιναφιού των Χαντζήδων στα Γιάννινα) τα καρατάριζε με το γραμμάριο. Ο Χαντζήμασης είχε βγάλει όνομα επί Τουρκοκρατίας για τον άρθαστο πατσιά του, αλλά και για το μαγείρεμα του λαγού.

Μια μέρα ο Παπαζήσης αγόρασε ένα λαγό, που τον είχαν χτυπήσει στα περίχωρα των Γιαννίνων. Είναι παρατηρημένο, άμα ο μάγειρας δεν έχει κέφι και το φαί του γίνεται ανούσιο. Αλλά εκείνη την ημέρα ο Παπαζήσης είχε εξαιρετικό κέφι και ο γύρω τόπος από το «πανδοχείο» του, που βρισκόταν στην οδό Μητροπόλεως με το ψήσιμο του λαγού άρχισε να μοσκοβολάει. Ο άνεμος ήταν νότιος ερχόταν από το Μπιζάνι και έπαιρνε όλη αυτή τη μοσκοβολιά και τη σκόρπιζε αραιωμένα πολύ έως την Καραβάτα και έως τα Γάλατα τις βορεινές αυτές συνοικίες των Γιαννίνων.

Εκεί, κατά το «Μιθιέτ Μιαρταίε» (Εθνικό Κήπο) λίγο πιο πέρα από το σπίτι του «Αγίου» τη βραδιά εκείνη έτυχε να φυσάει καραούλι, για κάποιο κοτέτσι, μια αλεπού. Όταν έφτακε στη μύτη της («έχει μια μύτη, αλλά πράμα!») αυτή η μοσκοβολιά από τα σκόρδα, τα κρεμμύδια, τα ξύδια, τις δάφνες, το μαυροπίπερο, τις τομάτες και τα λοιπά ρέουσα της μαγειρικής του Χατζήμασης κατάλαβε ότι όλα αυτά τα έξοδα γινόταν για κατήρι του λαγού κούνισε το κεφάλι της και είπε πονηρά:

Μπα! π' ανάθεμά σε! Τη ζημιά, που δεν μπόρεσες να κάνεις στα Γιάννινα ζωντανός, την κάνει τώρα πεθαμένος...⁽³⁾

1. Κοψόχρονος, σαν κατάρ, «που να του κοπούν τα χρόνια». Οι εβραίοι Γιαννιώτες ήξεραν καλά τα Γιαννιώτικα και μόνο Γιαννιώτικα μιλούσαν, γιατί αυτά ήταν και η μητρική τους γλώσσα. Τη λέξη όμως «κοψόχρονος» την έλεγαν μόνο αυτοί, οι χριστιανοί όχι.

2. Το χέλι στη Γιαννιώτικη αργκό των Εβραίων λεγόταν «ούρμα του γαλιού» επειδή είναι μακρουλό και η καραβίδα «ανάπουδου τ'σ λιμ'σ» επειδή περπατάει και ανάποδα.

3. Βλέπε και Στεφ. Γρανίτσα στη λέξη λαγός.

ΤΕΛΟΣ

Η είδηση ήρθε από τη Μανωλιάσσα Σκότωσαν αγριογούρουνο στο χωριό!

Τα 4-5 τελευταία χρόνια διάφορες πληροφορίες κατά καιρούς μας έλεγαν πως στη Μανωλιάσσα «ζουν» αγριογούρουνα... και να που επαληθεύτηκαν.

Στις 18 Δεκεμβρίου ομάδα κυνηγών με επικεφαλής το χωριό μας Βασίλη Ι. Λιδόντο σκότωσε αγριογούρουνο. Το «μοιραίο» συνέβη στη θέση «καστρί» την ομάδα αποτελούσαν οι:

Παναγιώτης Σύμπας
Αιμίλιος Σακάς, ο αντιδήμαρχος Λιοκάτης Χρήστος, ο Ευάγγελος Λιοκάτης κ.ά.

ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ

Συνέχεια από τη σελ. 2

Με την ευκαιρία αυτή κρίνουμε χρήσιμο, χάρη της ενημέρωσης των φίλων μας, να παραθέσουμε ορισμένα στοιχεία, που αφορούν την ταυτότητα και την χρησιμότητα του μεγάλου αυτού έργου.

Α. Η ταυτότητα του έργου

- Συνολικό μήκος: 680 χλμ.
- Συνολικό πλάτος καταστρώματος: 24,5 μέτρα
- Βοηθητικοί δρόμοι: 720 χλμ.
- Γέφυρες συνολικού μήκους: 40 χλμ.
- Σήραγγες συνολικού μήκους: 40 χλμ.
- 35 κόμβοι που συνδέουν τον αυτοκινητόδρομο με το υπάρχον οδικό δίκτυο.

Δ' Χρόνος Διαδρομής στην Εγνατία Οδό

Τμήμα οδού	Υπάρχον δίκτυο	Εγνατία οδός
Ηγουμενίτσα - Ιωάννινα	1.30 λεπτά	45 λεπτά
Ιωάννινα - Θεσσαλονίκη	5 ώρες	2ωρ. & 45 λ.
Θεσσαλονίκη - Κίηποι	5 ώρες	3 ώρες
Σύνολο	11 ώρ. & 30 λ.	6 ωρ. & 30 λ.

- 353 άνω και κάτω διαβάσεις.
- 43 περάσματα ποταμών.
- 11 διασταυρώσεις με σιδηροδρομικές γραμμές.
- 9 κάθετοι οδικοί άξονες διασυνοριακής επικοινωνίας.

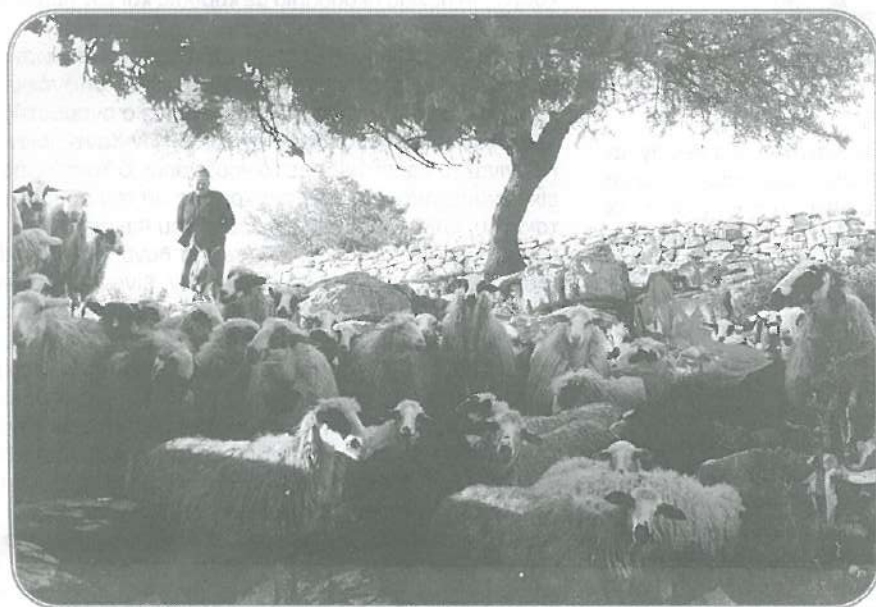
Β. Η εγνατία οδός ενώνει

- 4 Περιφέρειες (Ηπειρος, Δυτ. Μακεδονία, Κεντρική Μακεδονία, Αν. Μακεδονία - Θράκη).
- 19 μεγάλες πόλεις
- 332 Κομποπόλεις
- 5 Λιμάνια - Πύλες (Ηγουμενίτσα, Βόλος, Θεσσαλονίκη, Καβάλα, Αλεξανδρούπολη) όπου γίνονται έργα συνολικού προϋπολογισμού 55 δις.
- 6 Αεροδρόμια (Ιωάννινα, Καστοριά, Κοζάνη, Θεσσαλονίκη, Καβάλα, Αλεξανδρούπολη), όπου γίνονται έργα συνολικού προϋπολογισμού 60 δις.
- 30 Τουριστικές και ειδικού ενδιαφέροντος περιοχές.
- 10 Βιομηχανικές περιοχές.

Γ' Η Εγνατία οδός εξυπηρετεί

Το 36% του πληθυσμού της χώρας
Το 33% του Ακαθάριστου εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ)
Το 54% της συνολικής Γεωργικής Γης της χώρας
Το 41% της συνολικής Απασχόλησης στη Βιομηχανία - Βιοτεχνία της χώρας.

Από τη ζωή του χωριού

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΒΡΑΔΙΑ ΠΡΟΣ ΤΙΜΗ ΤΩΝ ΔΑΣΚΑΛΩΝ ΣΤΗ ΜΑΝΩΛΙΑΣΣΑ

Είδα σε βιντεοκασέτα τα όσα έγιναν και τα όσα ειπώθηκαν στις 13 Αυγούστου 1999 στη Μανωλιάσσα στη βραδιά που οργανώθηκε από την Αδελφότητα και τον Πολιτιστικό Σύλλογο προς τιμή των δασκάλων που υπηρέτησαν στο χωριό μας.

Τα λόγια όλων των δασκάλων που μίλησαν ήταν συγκινητικά. Όλοι τους τόνισαν πως έκαναν ό,τι μπορούσαν για να πετύχουν στο λειτούργημά τους κάτω από πολύ δύσκολες συνθήκες και ευχαρίστησαν τους Μανωλιασσίτες για την αγάπη και την εκτίμηση με την οποία τους περιέβαλαν. Η συγκίνηση ήταν φανερά στα πρόσωπα όλων.

Παραφώνια και μελανό σημείο όλης της εκδήλωσης αποτέλεσε η ομιλία του κ. Μπενέκου. Άκουσα με προσοχή τα όσα είπε και συμπέρανα ότι ενώ εμείς τον καλέσαμε για να τον τιμήσουμε, εκείνος ήρθε μέσα στο σπίτι μας, μας πρόσβαλε βάνου-

σα και προσπάθησε να βγάλει προσωπικά απωθημένα σε λάθος τόπο και χρόνο. Γι' αυτό έκρινα αναγκαίο να κάνω ορισμένες επισημάνσεις, πάνω σ' αυτά που είπε, βασισμένες σε διασταυρωμένες πληροφορίες συγχωριανών μας και προσωπικές αναμνήσεις.

Μας είπε λοιπόν ο κ. Μπενέκος πως όταν το 1951 ήρθαμε στο χωριό μας «δεν είχαμε σχολείο, εκκλησία, καφενείο, ήμασταν μισόγυμνοι, μέναμε σε καλύβες, ήξερε ποιες γυναίκες του χωριού μας φόραγαν βρακί και ποιες όχι, ότι το 1952 ήρθε φορτηγό αυτοκίνητο στο χωριό μας, ότι πεντακόσιες γυναίκες της Μανωλιάσσας κουβάλαγαν πέτρα για το σχολείο και την εκκλησία» και άλλα πολλά. Αφνε δε να εννοηθεί ότι αυτός διόρθωσε όλα τα κακώς κείμενα και αναμόρφωσε το χωριό μας.

Οι ισχυρισμοί του αυτοί, πολύ επιεικά, κρίνονται αβάσιμα και αναληθείς. Τόνισε υπερβολικά ότι το σχολείο, η στέρνα και η

Εκκλησία μας είναι έργα δικά του. Τρίζουν τα κόκκαλα των προγόνων μας στο άκουσμα αυτό.

Επισημαίνω ότι η Μανωλιάσσα ήταν μια οργανωμένη κοινότητα με Πρόεδρο και κοινοτικό συμβούλιο, ενορία και εκκλη-

σιαστικό συμβούλιο, που ήταν και αρμόδιοι και υπεύθυνοι για τη λειτουργία της κοινότητας και την εκτέλεση των διαφόρων κοινοτικών έργων.

Συνέχεια στη σελ. 6

ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ
ΨΗΤΟΠΩΛΕΙΟ

ΓΙΩΤΑΚΗΣ
ΘΕΟΔΩΡΟΣ
& ΣΙΑ

ΠΛ. ΠΛΑΣΤΗΡΑ,
ΡΑΦΗΝΑ
ΤΗΛ.: (0294) 23569

PAPPAS
OIL

ΑΝΘΡΑΚΩΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΥΠΕΡ ΚΑΥΣΙΜΩΝ

ΤΗΛ. ΚΕΝΤΡΟ
53.16.444

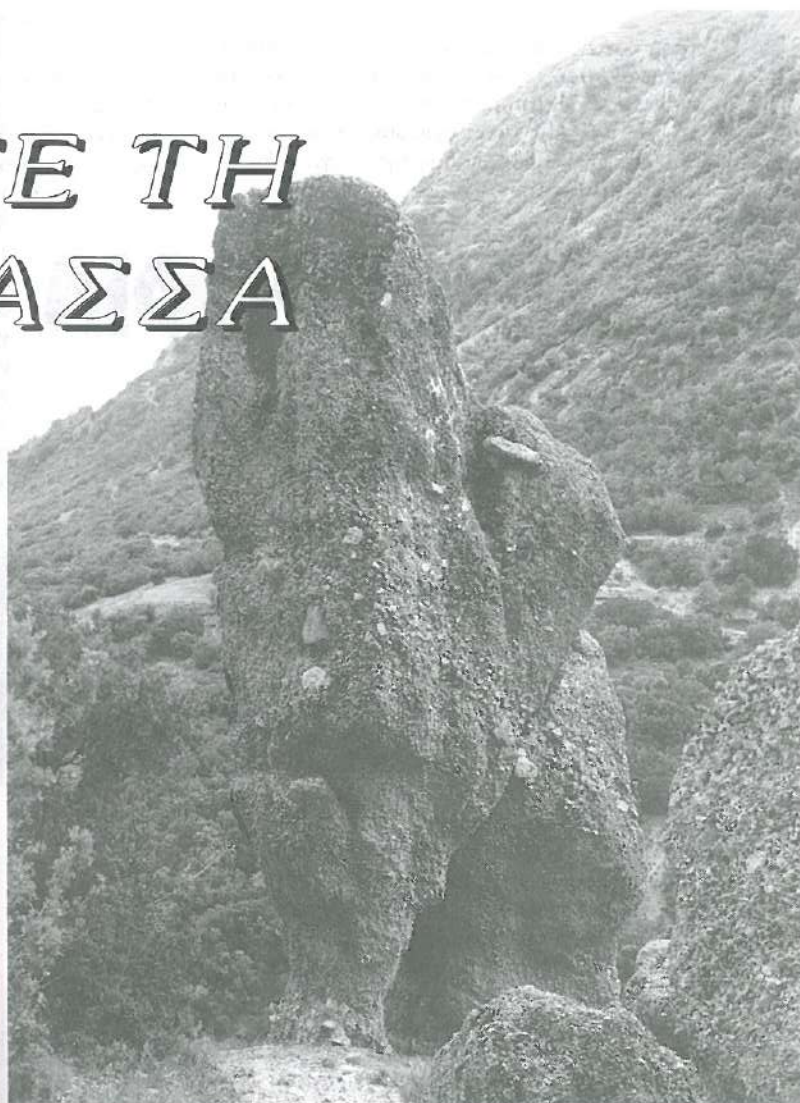
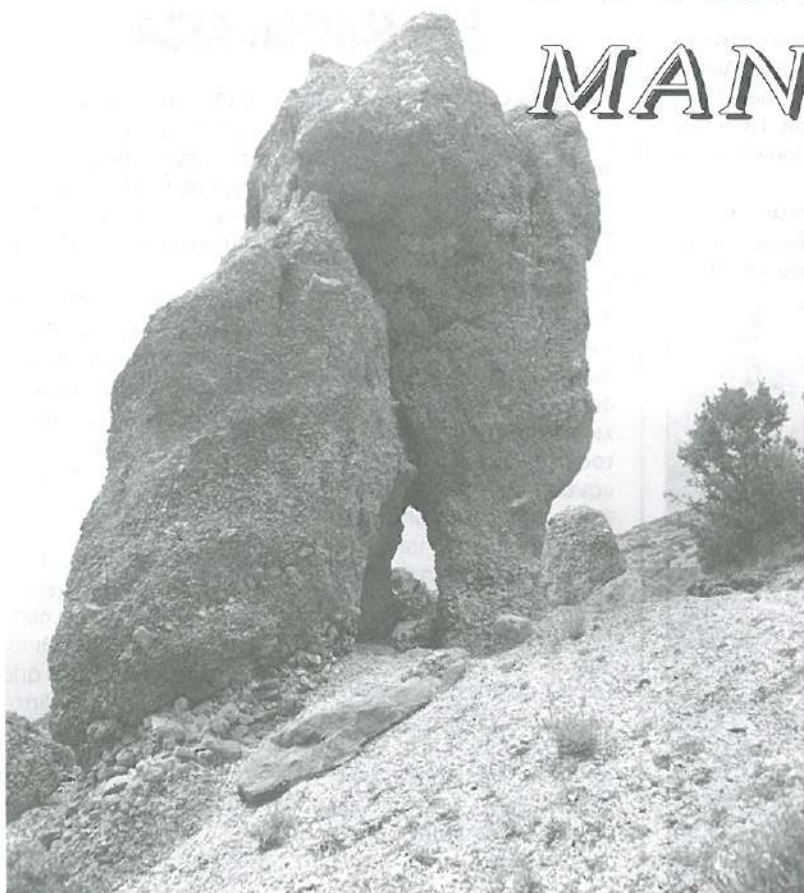
- ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ ΘΕΡΜΑΝΣΗΣ
- ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΑ
- ΚΑΥΣΤΗΡΕΣ
- ΑΠΟΛΥΜΑΝΣΕΙΣ

ΑΛΕΚΟΣ Ε. ΜΠΕΛΛΟΣ

Πλ. Ηρώων Κύπρου 12
Ν. Σμύρνη
Τηλ.: 9330786

bello
PATISSERIE

ΓΝΩΡΙΣΤΕ ΤΗ ΜΑΝΩΛΙΑΣΣΑ

Η Μανωλιάσσα είναι ένας χώρος που αντιστέκεται, η φύση εδώ θαυματοργεί.

Το τοπίο ακατάβλητο απ' το χρόνο κι ανέγγιχτο απ' την ανθρώπινη παράνοια.

Μια σειρά από φωτογραφίες με θέμα: «Το Τσουρλωτό».

Ελπίζω να γίνουν η αφορμή να το γνωρίσουν όσοι δεν το ξέρουν.

ΨΗΤΟΠΩΛΕΙΟ

ΔΙΑΝΟΜΗ ΔΩΡΕΑΝ

ΑΝΟΙΧΤΑ ΚΑΘΕ ΜΕΡΑ
ΑΠΟ 9 π.μ. ΕΩΣ 12 μ.μ.

5558052

ΑΓΟΝΗ ΓΡΑΜΜΗ

ΝΤΑΦΛΟΣ ΘΕΟΦΙΛΟΣ

ΛΙΜΑΝΙ ΡΑΦΗΝΑΣ ΤΗΛ.: (0294) 23356

Μονοπώλιο

ΜΠΕΛΛΟΣ ΑΛΕΚΟΣ του ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ
ΠΛΑΤΕΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ 1 - ΠΑΡΑΛΙΑ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ ΤΗΛ. 5560418

Πλήρη καταγραφή των ενεργειών ή των παραλείψεων, που έκαναν ή απέφυγαν οι χωριανοί μας, δεν μπορούμε να κάνουμε, γιατί αυτό δεν είναι στις προθέσεις μας και δεν μας είναι και γνωστές. Ολόκληρος κλάδος της λαογραφίας ασχολείται με το θέμα αυτό.

Η ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ

Προλήψεις - Δεισιδαιμονίες Χριστιανική πίστη

Προσπαθήσαμε να καταγράψουμε απόψεις και αντιλήψεις που οι πρόγονοί μας είχαν, που πολλές φορές καθόριζαν τη συμπεριφορά τους, έστω και αν σήμερα προκαλούν ειρωνικά γέλια. Μερικές απ' αυτές γίνονται και σήμερα αποδεκτές, παρά την άνοδο του πνευματικού επιπέδου.

Το κακό το μάτι, πίστευαν εξοστρακίζεται με φυλαχτό που το κρεμούσαν στο λαιμό ή στα εσωτερικά ρούχα των μικρών παιδιών. Λιβάνι και μπαρούτι και σκρούμπο και κοττοκοτηλιά και σκόρδο μονολούβικο έβαζαν στα φυλαχτά. Ιδια μαντολιόκια κρεμούσαν, σπανιότερα, στα μανάρια τους ή και στ' άλογά τους - τα σαμαριάρικα - και στα μουλάρια τους.

Προστασία όμως έπρεπε να δώσουν και στα ακίνητά τους. Στο φράχτη του χωραφιού, στη φούρκα του κτήπου, στην κληματαριά τους ή στην είσοδο του τσοπάνικου κανακιού τους κρεμούσαν σκελετό από κεφάλι μεγάλου ζώου - ξαπτρισμένο από την πολυκαρία - ή σκορδοπλεξούδα. Να φύγουν τα κακά πνεύματα; Να μην παθαίνουν ζημιές από το κακό μάτι; Ίσως.

Σε συγκεκριμένα φυσικά φαινόμενα ή σε περιστατικά της καθημερινής ζωής έδιναν αλληγορική σημασία και συνήθως, όχι ευχάριστες προεκτάσεις. Μνημονεύουμε μερικά απ' αυτά:

1. Όταν ουρλιάζει το σκυλί, προμήνυμα κακού είναι: Σεισμός, θανατικόθα πέσει. Οι νοικοκυρές του λένε: «Ερ'μο και σκοτεινό, το κεφάλι σου να φας».
2. Όταν ξαφνιαστούν τα γιδοτρόβατα στο μαντρί και ορθώσουν το κεφάλι τους και γουρλώνουν τα μάτια ή χτυπάνε με δύναμη τα πόδια τους κάτω ή ελαφρομυγκρίσουν ώρα κακιά περνάει, σεισμός θα ακολουθήσει ή τρανή συμφορά θα βρει τον νοικοκύρη. Όταν επίσης τρελαθεί κανένα ζωντανό το κεφάλι του το πετάνε σε ξεροπήγαδο για να σταματήσει το κακό.
3. Σαν πετούν γρήγορα κοράκια, πολλά μαζί και τρώγονται μεταξύ τους και κρῶζουν, σημαίνει ότι στη γειτονιά κάποιος γρήγορα θ' αφήσει χρόνους.
4. Όταν λαλήσει χαροπούλι ή το πει η κουκουβάγια ή η νυχτερίδα κάποιος θα πεθάνει στη γειτονιά. Προκαλείται τρόμος. Και πιο πολύ τρέμουν οι γέροντες.
5. Αν θα «ξεφορτωθεί» η κόττα, τινάζει δηλαδή και ανασηκώνει τις φτερούγες της, σημαίνει ότι κάποιος μουσαφίρης θα επισκεφτεί το σπίτι. Αντίθετα, όταν οι κόττες κυλιούνται μονόπλευρα προμηνύεται βροχερός καιρός.
6. Όταν μία ή περισσότερες ή όλες οι κόττες αναστατωθούν τη νύχτα και μουρμουρίσουν και ελαφροκακαρίσουν προμηνύεται κακό.
7. Τα μικρά παιδιά την Πρωτοχρονιά, όταν επισκέπτονταν συγγενικά σπιτία, τα έβαζαν και καθόντουσαν κατάχαμα (κατί το λένε) για να κλώσουν οι κόττες του σπιτιού και να έχουν καλές γέννες τα ζωντανά τους.
8. Σαν θα κατέβει η πνιότα από την πυροστιά, πρέπει να βγει και να μπει στη θέση της - κάπου στο πλάι - και η τελευταία. Για να μην καθήσει εκεί ο «έξω από 'δω».
9. Όταν στην κάπνα της πυροστιάς, που πυρώνεται ή και μόλις τη βγάλουν από τη φωτιά, μετακινούνται τοπικά φωτεινές κουκίδες, φαγούρα και μάγκανα θα έρθουν.
10. Όταν τα ξύλα που καίγονται βγάζουν γλώσσες, κακογλωσσία τρώει το σπιτικό απ' να φαν' τα τσάλια τ'ς.
11. Αμα τσιτσιρίζουν τα κούτσουρα που είναι στο τζάκι και στο σπίτι υπάρχει κοπέλα της παντρείας, σύντομα θα δεχτούν συμπεθερίο.
12. Τα ζούμπερα και τα δαιμονικά έχουν εχθρό τους τη φωτιά. Ανάβουν το καλοκαίρι φωτιά και καίνε λιβάνι, μάλλινο ρούχο, κομμάτι από δέρμα, απομεινάρια τσαρουχίου ή ξηραμένη σβουριά. Η μυρωδιά της φωτιάς διώχνει όλα τα κακά! Κι αν ακόμα σβήσει, η ασφάλεια συνεχίζεται.
13. Όταν το παιδάκι, που μπορεί να περπατά, μπουσουλάει, σημαίνει ότι θα μπει μουσαφίρης στο σπίτι.
14. Μέσα στα στενάχωρα σπιτία σας για να μην περ-

νού ο ένας πάνω από τον άλλον και πάθουν κανένα κακό έλεγαν ότι είναι αμαρτία το δρασκελισμα. Κι όποιος είναι μικρός και τον (α) δρασκελάνε, δεν μεγαλώνει.

15. Εσκαζαν τα πόδια από την ξυπολησιά και ιδιαίτερα ανάμεσα στα δάχτυλα. Η αξίδα είναι δείγμα ότι μεγαλώνει και αν πονούσε λίγο μια σταλιά λαδάκι λιγότευε και μαλάκωνε τον πόνο. Μόνο φυλάζουν από τις αγκαθές, έλεγαν στα μικρά.

17. Αμα βραδιάσει απαγορεύεται το σκούπισμα. Αμαρτία τρανή είναι. Ακόμα δεν επιτρέπεται το σάρωμα, μόλις φύγουν επισκέπτες του σπιτιού. Είναι σαν να ευχόμαστε να μην ξανάρθουν. Είναι ανεπιθύμητοι.

18. Τη νύχτα δεν επιτρέπεται ο δανεισμός αλατιού, σπέρτων, λαδιού, προζυμίου και αυγών, καθώς και του κόσκινου.

Ακόμα κι αναμένου κάρβουνου, για τη φωτιά. Όλα αυτά τα «ξετάζουν».

19. Όταν συναντιούνταν δύο λεχώνες, που δεν είχαν ακόμα σαραντίσει, έπρεπε ν' ανταλλάξουν κάτι που είχαν επάνω τους, μαντήλη ή βελόνι. Αν δεν το έκαναν μπορούσαν να κακοτυχήσουν τα μικρά τους και «ν' αντέσουν» κι οι μανάδες.

20. Το πρωί της Πρωτοχρονιάς, ο τσελίκας νηστικός (και κυρίως χωρίς να έχει βάλει στο στόμα του αρτυμή) πηγαίνει στο μαντρί του και στην είσοδό του σπάει ένα ρόδι. Για το καλό της χρονιάς. Παρόμοια κίνηση γίνεται και στο σπίτι, όπου το ρόδι σπάει πάνω από την κεντρική πόρτα το πρώτο σερνικό παιδί της οικογένειας.

21. Όταν κάποιος χασμουριέται πρέπει να σταυρώνει το στόμα του με το δάχτυλο του δεξιού χεριού, μην προχωρήσει μέσα το κακό δαιμονικό.

22. Οποιοδήποτε ψαλίδι του σπιτιού δεν πρέπει να μένει ανοιχτό. Κακογλωσσία είναι. Γρουσουζιά επίσης είναι το να δίνει ο ένας στον άλλον απευθείας πετσάτα ή σαπούνι.

23. Τέλος, γρουσουζιά θεωρείται και το νυχτερινό κόψιμο στον καθρέφτη, ενώ με την ίδια στάση αντιμετωπίζεται το να μαρτυράει ο τσοπάνης τον αριθμό των κεφαλών του κοπαδιού του και το μέγεθος των γαλαριών που βρίσκονται για άρμεγμα στη στρουγκά.

Σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια γνώσης των μελλομένων έχει η δεξιά πλάτη του ψημένου πασχαλινού αρνιού. Σ' αυτή έβλεπαν αν έχει «καπίστρι» ή «μνήμα» και οι... ειδικοί μπορούσαν να προκαθορίσουν το μέγεθος της σοδειάς, την ευκαρπία του κοπαδιού, την τύχη και την υγεία των νοικοκυραίων και αν θα συνέβαινε θανατικό στο σπίτι. Επίσης, το τι παιδί θα κάνει η έγκυος γυναίκα της οικογένειας. Για να έχουν βάση τα σημάδια του σφαχτού, έπρεπε το ζωντανό να μείνει τουλάχιστον μιας βραδιά - την παραμονή της σφαγής του - στο σπίτι εκείνων, που την τύχη τους θα σημάδευε. Υπήρχαν γέροντες σεβάσμι, ειδικοί στο διάβασμα της πλάτης. Η άποψή τους ήταν θέσφατο, η τυχόν δε επαλήθευσή της - το ξεδείλιασμα - ανέβαζε οπωσδήποτε το κύρος τους. Αλλά και ο καιρός - οι καιρικές συνθήκες - μπορούν να διαβαστούν πολύ νωρίτερα. Όχι από την Ε.Μ.Υ. φυσικά, αλλά με τα μερομήνια.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΒΡΑΔΙΑ ΠΡΟΣ ΤΙΜΗ ΤΩΝ ΔΑΣΚΑΛΩΝ ΣΤΗ ΜΑΝΩΛΙΑΣΣΑ

Συνέχεια από σελ. 4

Τα περί γυναικείων βρακιών τα αντιπαρέρχομαι και τον αφήνω στην κρίση σας. Εγώ πιστεύω ότι ομιλητής που σέβεται τον εαυτό του και το ακροατήριο δεν εκφράζεται έτσι.

- Αναφέρθηκε και στον παπα-θωμά τον οποίο κατηγορήσε ότι τον έδιωξε από το χωριό για δήθεν ανάμειξή του στα κοινά και πέταξε εναντίον του, εκ του ασφαλούς, όση λάσπη μπόρεσε. Ισχυρίστηκε ότι ο παπα-θωμάς είχε χρήματα στο Νάσιο Τέλη και ότι του πρότεινε να τα μοιράσει στους χωριανούς.

Τώρα πώς και γιατί να γίνει αυτή η μοiraσιά δεν το εξήγησε. Αφησε όμως ν' ακουστεί η «πλήρεια λαοκρατική» του αντίληψη, γιατί έτσι νόμιζε ότι θα ικανοποιούσε το ακροατήριο.

Και γεννιέται το ερώτημα εφόσον ο κ. Μπενέκος γνώριζε κάποια παράνομη δραστηριότητα του Παπα-θωμά γιατί δεν τον ανέφερε τότε στον αρμόδιο Εισαγγελέα ή Μητροπολίτη, για να τιμωρηθεί ο υπαίτιος και να αποκαταστήσει το δίκαιο; Γράμματα ήξερε. Δεν το έκανε.

Ο κ. Μπενέκος είπε: «Ηρθα στη Μανωλιάσσα ως εμπειροτεχνίτης». Από τον ισχυρισμό του αυτό δικαιολογείται τυχόν προσπάθειά του για ενεργή ανάμειξη σε έργα ξένα προς τα καθήκοντα και την αποστολή του. Εδώ θα πρέπει να αναζητηθούν και τα αίτια της δυσμενούς μετάθεσής του στην οποία πρωτοστάτησε ο πατέρας μου και όχι ο παππούς μου. Μάλιστα, ο πατέρας μου μου το είπε παληκαρίσια μέσα στο μπακαλιό του χωριού μας ότι θα τον διώξουν παρουσία πολλών συγχωριανών μας και του εξήγησε και το γιατί. Ο κ. Μπενέκος γνωρίζει πολύ καλά τα αίτια της μετάθεσής του. Ισχυρίστηκε ότι οι καταγγελίες σε βάρος του ήταν ψευδείς. Τώρα γεννάται το ερώτημα γιατί η υπηρέσεια του τον μετέθεσε άρον άρον παρά τις στενές γνωριμίες που είχε, όπως είπα με το νομάρχη και άλλους παράγοντες των Ιωαννίνων; Και γιατί δεν κατέφυγε στη δικαιοσύνη για να αποκαταστήσει την αδικία σε βάρος του και να τιμωρήσει τους συκοφάντες του; Δεν το έκανε. Σιώπησε. Η σιωπή σημαίνει και αποδοχή.

Αυτός ο δάσκαλος που η Πολιτεία τον έταξε να διαπλάθει παιδικές ψυχές και να διαμορφώνει χαρακτήρες, είπε στους Μανωλιασσίτες με σαρκασμό, ότι κάνει το σπίτι του Παπα-θωμάς να πέθανε από καρκίνο ο ίδιος ο παπάς. Ετσι, έδειξε το μεγαλείο της ψυχής του...

Χαλάλι του. Γιατί ο Παπα-θωμάς είναι νεκρός και οι νεκροί δεν μιλάνε, εμείς δε τα εγγόνια του δεν ήμασταν παρόντες για να του δώσουμε την απάντηση που έπρεπε.

Ο Παπα-θωμάς έγραψε την ιστορία του. Κρίθηκε από τους ανθρώπους και θα κριθεί και από το θεό στον οποίο θα λογοδοτήσει για τις πράξεις του. Όμως, ο κ. Μπενέκος αργά τα θυμήθηκε όλα αυτά. Το γιατί μόνο αυτός το γνωρίζει. Ίσως για αυτοπροβολή, μπορεί και για να εκδικηθεί ένα νεκρό, ίσως και για να σπείρει διχόνοια μεταξύ των Μανωλιασσιτών, μπορεί όμως και από γεροντική άνοια επειδή το γήρας «ου γαρ έρχεται μόνο».

Ο κ. Μπενέκος ομολόγησε ότι τα ίδια έκανε και στη νέα του θέση.

Το χούι δεν κόβεται εύκολα. Εμείς στη Μανωλιάσσα λέμε ότι πρώτα βγαίνει η ψυχή και μετά το χούι.

Λυπάμαι που ασχολήθηκα με τον κ. Μπενέκο. Το έκανα όμως για να αποκαταστήσω την αλήθεια και για λόγους συνειδησιακού γιατί δεν μπορώ να παραδεχτώ ότι ο άνθρωπος αυτός έβγαλε τους Μανωλιασσίτες στην κοινωνία, όπως είπε, το θεωρώ και πρόκληση και προσβολή προς κάθε Μανωλιασσίτη.

Το Σχολεϊό, η στέρνα και η Εκκλησία είναι έργα των Μανωλιασσιτών και μόνο των Μανωλιασσιτών που τα έκαναν με δικές τους θυσίες και πολύ ιδρώτα.

Το άσβεστο μίσος του κ. Μπενέκου κατά του νεκρού Παπα-θωμά, πρέπει να αποδοθεί στο ότι τον θώρησε υπαίτιο της δυσμενούς μετάθεσής του. Αν ο Παπα-θωμάς συνείργησε στη μετάθεσή του θα το έκανε για να προστατεύσει το ποιμνίό του, επειδή εγκαίρως διέγινωσε το χαρακτήρα και τις προθέσεις του.

Το ίδιο κάνει και ο τσοπάνος ήταν πλησιάζει λύκος στο κοπάδι του. Η Αδελφότητα και ο Πολιτιστικός σύλλογος της Μανωλιάσσας κουράστηκαν πολύ για να οργανώσουν αυτήτην όμορφη βραδιά προς τιμή των δασκάλων και είναι κρίμα που στιγματίστηκε από τις ανακρίβειες και αναλήθειες ενός εμπαιχτού δασκάλου.

Οι Μανωλιασσίτες είναι περήφανοι άνθρωποι και δεν δέχονται προσβολές. Πολλοί από αυτούς, αν κρίνω από τις κατ' ιδίαν συζητήσεις και τηλεφωνικές επικοινωνίες που είχαμε, στενοχωρήθηκαν από τα όσα είπε ο κ. Μπενέκος ο οποίος έσπειρε ανέμους και ενδέχεται να θερίσει θύελλες.

Στέφανος Κων. Γιωτάκης

ΙΣΤΟΡΙΑ

Από το φύλλο 23 «τ' αχνάρια» στη στήλη της ιστορίας δημοσιεύουν στοιχεία - αποσπάσματα από τον αγώνα για την απελευθέρωση των Ιωαννίνων.

Γεγονότα που διαδραματίστηκαν στη Μανωλιάσσα και συνετέλεσαν αποτελεσματικά στον απελευθερωτικό αγώνα του 1912-13.

Τα στοιχεία θα είναι αυτούσια και προέρχονται κυρίως από το Αρχείο του Δημ. Ν. Μπότσαρη, από το αρχείο της Πολεμικής Έκθεσης του Γενικού Επιτελείου Στρατού (Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-13), από Ημερολόγια Στρατιωτικών και άλλων προσώπων που έλαβαν μέρος στα γεγονότα.

Στο φύλλο που κρατάτε στα χέρια σας δημοσιεύουμε αποσπάσματα από το βιβλίο του Κ. Στεργίουπουλου «Το μικτό ηπειρώτικο στράτευμα»:

Συνέχεια από το προηγούμενο

Το πρώτο φυλάκιο το αποτελούμενο εξ' ευζώνων συνεκρούσθη προς ενόχληση του οποίου έσπευσαν και Κρήτες μετά μικρού τμήματος εχθρικού ερχομένου εις Μανωλιάσσαν. Ταυτοχρόνως εχθρός ερχόμενος εκ της πεδιάδος Πιζάνι επετέθη διά πλευρικής κινήσεως, η οποία απεκρούσθη υπό ομάδος Κρητών. Ενώ εγένετο η διπλή αυτή συμπλοκή, ολίγον μετά την μεσημβριανή τμήμα του εχθρού εκ του κατεστημένου μενους το πυροβολείον του Αγίου Νικολάου απεπειράθη κύκλωσιν της Μανωλιάσσης διά κινήσεώς του προς Μελιγκούς. Την κίνησιν ταύτην απέκρουσε το εκεί ευρισκόμενον σώμα του Κοσσυβάκη διοικούμενον υπό του Κρητός Γ. Μαλινδρέου Ιατρού, καθ' όσον ενισχυθέν και υπό του Σώματος του οπλαρχηγού Εμ. Κλάδου αποσταλέντος εκεί υπό του κ. Μάνου, υποστηριζόμενον συνάμα υπό του υπολοίπου εν Μανωλιάση τμήματος.

Εν ω η απόκρουσις εξετελείτο εκ των άνω σημείων το Πυροβολείον του Αγίου Νικολάου έβαλε κατά των Μελιγκών μέχρι της 7ης εσπερινής αρκετάς βολάς. Οι εν Μανωλιάση βλέποντες απειλούμενα τα νύκτα των συνεκρόθησαν την νύκτα και διά πλειοψηφίας μειοψηφισάντος του κ. Μάνου, απεφάσισαν τα εις τα επέναντι της Μανωλιάσσης υψώματα ίνα μη αποκοπώσι, δι' έλλειψιν πυρομαχικών και δι' έλλειψιν ενισχύσεων. Περί την 9ην Μ.Μ. ώραν απήλθον και κατεσχίγησαν εις τα επέναντι υψώματα και την επομένην κατεσχίγησαν εις την θέσιν Αγίου Θεόδωρου Κοπάνης, κειμένην άνωθεν του χωριού Κοπάνη όπου αφίκετο η Διμοιρία του επιλοχίου Παπαδοπούλου κατά διαταγήν μου, ήτις προηγουμένως είχε τοποθετηθή εις θέσιν Σπαρτίτσι μετά του Σώματος Κολοβού, κειμένην ½ ώρα προ των Αγίων Θεοδώρων. Αντί του επιλοχίου εστάλη το υπό τον Εμ. Κυπριάδην εθελοντικών σώμα εξ 20 Μανλικερ.

Την νύκτα της 2ας Νοεμβρίου ο εχθρός επεχείρησεν αιφνιδιασμόν περί την 2ην Μεταμεσονύκτιον ώραν κατά των εν Αγίω Θεόδωρω Κρητών Ευζώνων, οι αραιοί όμως πυροβολισμοί οι οποίοι ηκούσθησαν εις τα κατώτερα υψώματα της Κοπάνης όπου συνεπλάκη ο εχθρός μετά των σκοπών του υπό τον Κυπριάδην σώματος ειδοποίησαν τους εν τω Αγίω Θεόδωρω Κρήτας και Ευζώνους οι οποίοι αφυπνισθέντες κατέλαβον την κλιτύν της Ολύτσκας προς ην και ανήραχτο δρομαίως ο εχθρός απωθών τα φυλάκια και το υπό τον Κυπριάδην Σώμα.

Εις το μέσον σχεδόν της κλιτύς εις θέσιν τουτέστι η οποία εδέσπειζε της θέσεως των Κρητών και Ευζώνων εγένετο η σπουδαιότερα αντίστασις υπό του υπό τον οπλαρχηγόν Δ. Μαλινδρέτον τμήματος του Σώματος του κ. Μάνου κατορθώσαντος να τρέψη εις φυγήν άτακτον τον εχθρόν, αλλά κατά την αναφοράν του Ανθυπολοχαγού κ. Γρανίτσα και τας πληροφορίες το αρχηγού του Σώματος των Κρητών, κ. Μάνου η μέχρι του σημείου εκείνου προέλασις του εχθρού επετεύχθη διά προδοσίας, των προδοτών οδηγούντων αυτούς διά της πλέον αποκρήμνου οδού, δεύτερον δε διά τεχνασμάτων μεταξύ των οποίων η προσαποίησις ότι είναι χριστιανοί, σαλπίσματα ελληνικά παύσατε πυρ, η χρήσις του ονόματος Μπότσαρη, κ.λπ. καθ' α μοι αναφέρει ο Ανθυπολοχαγός κ. Γρανίτσα και το σύνθημά μας είχε προδοθή και τούτο το αποδίδει εις το ότι μετά του σώματος διενυκτέρευσαν τότε και μερικοί χωρικοί. Η άρσις των παρανοήσεων επετεύχθη πρώτον μεν διά πινός Κρητός στρατιώτου ονόματι Ροζάκη όστις προ τινών ημερών ελιποτάκτησεν εκ του Τουρκικού Στρατού όπου υπηρετεί ως κάτοικος νυν της Ηπείρου και ο οποίος Αλβανιστί ομιλίας προς τους Τούρκους προσεποιήθη ότι και οι εν τη κλιτύει ευρισκόμενοι Κρήτες είναι Αλβανοί ελθόντες επίτηδες διά το Σώμα Μπότσαρη. Στραφείς δε αμέσως προς τον οπλαρχηγόν Κλάδον τον είπε ότι είναι Τούρκοι μεθ' και ήρχισεν ο πρώτος πυροβολι-

σμός εκ μέρους των Κρητών. Δευτέρα αναγνώρισις εγένετο υπό του κ. Μαλινδρέτου εις τον οποίον προσεποιήθησαν ότι ήσαν χριστιανοί και όστις διά να εκακριβώση τούτο τους διέταξε να αριθμήσουν. Ενώ ακόμη ο Μαλινδρέτος εμάχετο το υπόλοιπον των Κρητών και των Ευζώνων υπό τους κ. Μάνου και Γρανίτσα κατέλαβε το ανώτατον σημείον της κλιτύς οπόθεν διά πυρών επετάνχον την αρξαμένην υποχώρησιν των Τούρκων γενομένην τόσον ατάκτως ώστε εντός ημισείας ώρας ευρέθησαν εις την πεδιάδα της Κοπάνης. Αμα η ενάρξει της συμπλοκής έταξα την εν Βαργιάδες ευρισκόμενην διμοιρίαν Λεοντίου εις θέσιν κατάλληλον όπως υποστηρίξη τα μαχόμενα τμήματα. Επίσης, δε και τα εκεί ευρισκόμενα μικρά τμήματά μου ως και οι χωρικοί έσπευσαν εις ενίσχυσιν. Τότε ήρχισε συμπλοκή μεταξύ αυτών και τμήματος εχθρικού ανερχομένου την Ολύτσκαν το οποίον ηναγκάσθη να υποχωρήσῃ και αποπειραθέν είτα δι' άλλης οδού ν' αναρριχηθή προς Βαργιάδες απεκρούσθη και πάλι υπό της αυτής διμοιρίας αποσυντεθέν.

Εις Μανωλιάσσαν οι νεκροί Τούρκοι είναι 35 εις Αγ. Θεοδώρους 40 ών τα όπλα εσχύλευσαν οι Κρήτες. Εις την συμπλοκήν του Σπαρτίτσι δεν ηδυνήθημεν να εξακριβώσωμεν τας ζημίας του εχθρού. Εκ δε των ημετέρων εφενόθησαν εις την εν Αγ. Θεόδωρω μάχην οι:

- 1) Εμμ. Μανουσάκης εκ Λάκκων της Κρήτης,
- 2) Ιωάννης Ζουρίδης εκ Σφακιών της Κρήτης, Επληγώθησαν δε,

- 1) Ο οπλαρχηγός Μασαμάς εξ Αποκορώνου της Κρήτης, σοβαρώς,
- 2) Νικολ. Μιγδάκης εκ Κυδωνιών της Κρήτης ελαφρότερον, άπαντες του σώματος του κ. Μάνου. Επίσης, δε επιπολαιώς όλος ετραυματίσθησαν και τινές ειζώνων και εθελονταί. Ο πανικός, ο καταλαβών τους Τούρκους καθ' όλας τας ανωτέρω επιχειρήσεις υπήρξεν τοιούτος ώστε να δικαιολογή τας μεγάλας απώλειας. Ως πληροφορηθήν και παρά του κ. Μάνου και παρά του κ. Γρανίτσα η κατά των Αγ. Θεοδώρων επίθεσις υπήρξεν αποτέλεσμα προδοσίας.

Επί τη ευκαιρία των ανωτέρω συμπλοκών οφείλω να εξάρω την ενεργειαν των υπ' εμέ αξιωματικών Γρανίτσα και Λεοντίου οίτινες καθ' όλον το διάστημα της μέχρι τούδε υπηρεσίας των επεδείξαντο τον μεγαλύτερον δυνατόν ζήλον, ίδια δε κατά το τελευταίο δωδεκάμερον καθ' ο ευρισκόμεθα εν διαρκεί επαφή προς τον εχθρόν.

Ηδη λαμβάνω πληροφορίας ότι 500 Τούρκοι στρατιώται συνεκρούσθησαν εις Χάνι Τζεμαλή Αγά επί της οδού Ιωαννίνων - Παραμυθιάς παρά το χωρίον Πλέσσα με πρόθεσιν να εισβάλωσι προς τα ημέτερα χωρία. Πέραν της διόδου ταύτης εκτείνονται σχεδόν ελευθέρα η χώρα εις τας διαθέσεις των. Επίσης, μου ανέφερον ότι οι Τούρκοι έκανον τα χωρία Μόσσαρι, Ποδγόριαν και Τρία έτερα μετά προηγηθείσαν αντίστασιν ανταρτών και εντοπίων οίτινες μετά την εξάντλησιν των πυρομαχικών των ηναγκάσθησαν να παραδοθούν, τότε τα μεν γυναικόπεδα εσφάγησαν οι δε άνδρες απηγχονίσθησαν.

Οι λόγοι ούτοι και προ παντός το ότι διά της ανωτέρω διαβάσεως οι Τσάμηδες λιποτάκται του Τουρκικού Στρατού κατέρχονται προς τας υπ' αυτών λυμαινόμενας χώρας διά νυκτός, έτι δε αι εοπευσμένοι και αλλεπάλληλοι προσκλήσεις των χωρικών και εθελοντών με αναγκάζουσι όπως σήμερον μεν αποστείλω εκεί τα σώματα Κοσσυβάκη και Κυπριάδου αύριον δε και τον υπ' εμέ λόχον.

Αρ. 152 (ΑΜ-ΠΕ 378)

Ζώριστα 5-11-1912 ώρα 11 μ.μ.

Αρχηγείον Αρταν

Την 1η Νοεμβρίου συνήφθη πεισματώδης συμπλοκή μεταξύ διμοιρίας Γρανίτσα και Σωμάτων Μάνου και Κοσσυβάκη αφ' ενός και τουρ-

κικού πυροβολικού Αγίου Νικολάου αφ' ετέρου εις κορυφήν Μανωλιάσσης απέχουσιν τριώνων των Ιωαννίνων. Επίσης, μεταξύ διμοιρίας Παπαδοπούλου και Σωμάτων Κολοβού αφ' ενός και ενός και ημίσεως τουρκικού λόχου αφ' ετέρου βοηθουμένου υπό του τουρκικού πυροβολικού δημοσίας οδού εις θέσιν Σπαρτίτσι. Την 3ην Νοεμβρίου απειπειράθησαν οι Τούρκοι αιφνιδιασμόν κατά των άνω Σωμάτων και Σώματος Κυπριάδου1 εις θέσιν Αγίου Θεόδωρου Σπαρτίτσι γενικευθείσης της μάχης προς το μέρος Βοργιάδων διά της διμοιρίας Λεοντίου, άλλων μικρών σωμάτων και χωρικών. Τούρκοι κατελήφθησαν υπό πανικού. Νεκροί υπέρ τους εκατόν. Εκ των ημετέρων εξακριβωμένοι 2 νεκροί και 2 τραυματίαι. Εκ του Σώματος Μάνου εις και άλλοι εκ των αποστιαζόντων από τα διάφορα Σώματα. Απέστειλα αναφοράν.

Υπολοχαγός Μπότσαρης

Αγαπητέ Τάκη,

Είδα να ερωτάς διαρκώς τι γίνονται. Την ερώτησίν Σου απήν εξήγη ως εξής: Δεν εξεκομίσθη επιτέλους ο Γρανίτσας από το Σούλι; Μάθε λοιπόν ότι δεν το κοινώ απ' εδώ έστω και αν λήξη ο πόλεμος. Ενωώ να πάρω πίσω το αίμα των ευρυστατικών αρνιών που ερήμαξαν οι Σουλιώται αναβάντες στο Καρπενήσι για να το ελευθερώσουν τάχα ως να είχαν διορθώση τον ιδιόν τους τόπον και τους επήρην ο αλτρονισμός από τα ποδάρια. Πάρε το απόφασην ότι θα μείνω εδώ μέχρι συντελείας των σουλιωτικών κοπαδιών.

Δεν προτείνεις βρε αδερφέ, να ξαναπάω εγώ στη Μανωλιάσσα; 90 χρόνια πέρασαν και δεν ελησημόνησες των σκοπομόν του Μάρκου Μπότσαρη. Προσεπάθησες να πληρώσης τον φόνον του με το αίμα μου. Χίλια να περάσουν θα ενθυμούμαι την ασαπικήν εκείνην διαταγήν της 30 Οκτωβρίου και τα πλήθη των Γρανιτσαίων θα ζητούν ευκαιρίαν να Σε πληρώσουν.

Εντυπώσεις θα γράψω λίαν προσεχώς. Ενοια Σου και θα μιλήσω εγκυρότερον των άλλων δημοσιογράφων.

Να δώσης τα σέβη μου εις τον κ. Πατέρα Σου. Γράψε μας καμιά φορά. Ψά ούζο το έσκασε.

Σε ασπάζομαι ο ως αδελφός Σου

Στέφανος Γρανίτσας

Ο κ. Συνταγματάρχης, από τον οποίον έχεις χαιρετισμούς Σε παρακαλεί ως και εγώ θερμώς να στέλλης τα γράμματά μας δέμα στον κ. Γεωργαντήν. Να τα ζητάς μόνος Σου.

Προς τον Κύριον Κον
Δημήτριον Μπότσαρη,
Υπολοχαγόν Μηχανικού
Poste restante
Θεσσαλονίκη

Ιωάννινα 8 Ιουλίου 1913

Αδελφέ, Τάκη,

Διά της παρούσης μου σπεύδω να εκφράσω προς υμάς τας απείρους ευχαριστίας μου διά τον προφρασμόν μου ον εις Σας οφείλω, προς δε να σας παρακαλέσω θερμώς όπως ενεργήσητε διά την εξής υπόθεσιν.

Εις τας 18 Νοεμβρίου π. έτους συνελήφθη εις Φιλιππιάδα παρά του υπενωμοτάρχου Μαυρογιάννη Δημ. και ενωμοτάρχου Παπαθέου ο ληστής Στριωτάρης, δυστυχώς όμως ο τότε Αστυνομός Φιλιππιάδος Ανθυπομοίραρχος Βαρέρης, ηθέλησε να οικιοποιηθή την ενεργειαν των ανωτέρω και ανέφερε ότι τον συνέλαβε αυτός, κατόπιν αναφορών των εν λόγω υπαξιωματικών ενεργήθησαν ανακρίσεις και εις τας 4 τρέχοντος υπεβλήθη ολόκληρος η σχετική αλληλογραφία διά της υπ' αριθ. 11432 αναφοράς του Τμ. Στρατιάς εις το Υπουργείον των Εσωτερικών.

Επειδή ο υπενωμοτάρχης Μαυρογιάννης Δημ. είναι στενός συγγενής μου και επειδή είναι άδι-

κον να απολάβη άλλος τους καρπούς της δράσεώς του σε παρακαλώ να ενεργήσης ως αν επρόκειτο περί εμού ίνα τω αποδοθή το δίκαιον και θα σας είμαι αιωνίως ευγνώμων. Φρόντισον να τοποθετηθώ εις Μακεδονίαν. Περιμένω απάντησίν σου. Τα σέβη μου τη οικογενεία σας.

Σε ασπάζομαι
Ιω. Κοσσυβάκης
Ανθυπ.

Προς

την ιδίαν αρχήν προς ην γνωρίζω ότι περί της δράσεως του εν λόγω λοχαγού υπέβαλον ιδίαν έκθεσιν, εν καιρώ, εις εκτέλεσιν της σχετικής εγκυκλίου.

Κεφαλαιωδώς γνωρίζω υμίν ότι ο εν λόγω βαθμοφόρος διώκησεν απόσπασμα ανεξάρτητον εξ ενός λόχου ευζώνων και των κατά την Δυτικήν Ηπειρον εθελοντικών φαλάγγων, όπερ εχρησίμευσεν ως αριστερά πλαγιοφυλακή του Στρατού Ηπείρου, συνωδά τη υπ' αριθ. 1279 15-10-912 διαταγή του Αρχηγείου Στρατού Ηπείρου, ης αντίγραφον επισυνάπτω.

Κατά την εκτέλεσιν της εντολής του επέτυχε την ασφάλειαν του από Ολύτσικας μέχρις εκβολών Αχέρωνος τομέως, απωθήσας τας Τουρκαλβανικάς επιδρομάς εις Γλυκύ, Γαρδικί, κ.τ.λ., καταλαβών δε εν καιρώ την Ολύτσκαν, προκειμένου να εκβιασθώσι τα Πέντε Πηγάδια, προχώρησεν μέχρι Μανωλιάσσης, την 30ην Οκτωβρίου, ευρισκόμενος μεμονωμένως εν συνεχείς συγκρούσει προς τα τμήματα του δεξιού του Τουρκικού Στρατού εις Μανωλιάσσαν, Μελιγκούς, Σπαρτίτσι, Βαργιάδες κ.τ.λ.

Προσθέτω ότι ο εν λόγω κ. λοχαγός και κατά τη διάβασιν της γέφυρας Αρτης και προχώρησιν επί του Γριμπούβου, Γκιλμπερίνης, κ.τ.λ. προσέφερε πολύτιμους υπηρεσίας.

Δεν εκτείνομαι εις ετέρας λεπτομερείας ως π.χ. την σύλληψιν πολυαριθμού συνοδείας κτηνών κ.τ.λ. αποκοπήν συγκοινωνίας Παραμυθιάς - Ιωαννίνων κ.τ.λ.

Δεν παραλείτω να προσθέσω ότι ο ειρημένος αμελήσας μικράν πάθησιν των ποδών προσελθούσαν συνεπεία των συνεχών κόπων και περιορισθείς εις μακράν εγχείριον, χωρίς να αποσυρθή του αγώνος, προσεβλήθη λόγω μολύνσεως υπό σφοδρού συνεχούς πυρετού και αχρηστευθέντος του δεξιού ποδός, μετεφέρετο κατά της επιχειρήσεως επί φορείου, όποτε το Αρχηγείον πληροφορηθέν τα της καταστάσεως του διέταξε τη μεταφοράν του και επέμεινεν εις την εκτέλεσιν της διαταγής, μολονότι ούτως ηρενέτο, ούτω δε μετεφέρθη εις Αρταν όπου υπέστη σοβαροτάτην εγχείρισιν, κινδυνεύσας να χάση τον πόδα του ένεκεν της προς το επάγγελμά του αγάπης.

Διά τον ειρημένον αξιωματικόν εν τη υποβληθείση προς το Γενικόν Στρατηγείον εκθέσει μου εφρότεινα την κατ' εκλογήν παραγωγικήν και την απονομήν παρασήμου.

Αθήναι τη 5η Ιανουαρίου 1914

Ως τέως επιτελάρχης του
Αρχηγείου Στρατού Ηπείρου
Δ. Ελ. Ιωάννου - Συντ.
(Διοικητής 9ης Μεραρχίας)

Ιωάννινα τη 7 Ιουνίου 1915
Σεβαστέ κε Τάκη
εις Δράμαν

Μετά μεγάλης μας χαράς Σας αποστέλωμεν τα σινχαριτιριά μας διά την επιτυχίαν του Πατρός Σας καθώς είδαμε την του Πατρός Σας επιστολήν Σας όπου και μας ενθυμήθητε δεν αμφιβάλωμε ότι ο Σεβαστός Πατήρ Σας θέλει Σας απαντήσει επιδι ήλθεν στην περίοδον με ημάς εις τα νερά του Σουλίου και ολίτσικας Σας ενθυμήθησαν και Σας ενθυμούνται. Το Σεβας και η καρδιά των πατριωτών εύχονται και ευχόμεθα ενκαρδιώς όπως Σας απολαύσουμε με γιγάν εδώ εις την Πατρίδα.

Μεθ' υπολήψεως
Πύλλο Τζήμας
Χρίστος Α. Τζήμας

Λίγα απ' όλα .... για όλα

Φίλες και φίλοι γεια σας

Καλή χρονιά! Ευτυχισμένο το 2000. Να πού φτάσαμε και στο 2000. Δύο χιλιάδες χρόνια πέρασαν και η ανθρωπότητα ακόμη δεν μπορεί να καταλάβει το μήνυμα του Θεανθρώπου. Το μήνυμα της Αγάπης! Βάζετε με το μυαλό σας τι όμορφα θα ήταν αυτός ο κόσμος αν βλέπαμε όλοι γύρω μας με αγάπη, δικαιοσύνη και αλληλοσεβασμό! Ούτε πόλεμοι, ούτε κακίες, ούτε στενοκεφαλίες, ούτε μανία με το χρήμα. Το χρήμα και η πλεονεξία αφαιρούν από τον άνθρωπο την καλωσύνη, την αξιοπρέπεια και την αρχοντιά. Κάθε χρόνο θα ευχόμαστε να βοηθούμε όλοι τον εαυτό μας και να πλησιάζουμε σιγά σιγά τον Θεό μας. Είναι η μόνη λύση για να έχουμε καλή και ευλογημένη χρονιά. Το νέο έτος το πρώτο του 21ου αιώνα, ας είναι για όλους τους ανθρώπους όπου γης, χρονιά περισυλλογής, χρονιά ψυχικής υποδοχής του νέου αιώνα, της νέα χιλιετίας. Η ειρήνη που δεν στέριωσε στη γη για τον 20ο αιώνα όσο κι αν ορκίζονται στο όνομά της, ας κυριαρχήσει στις ψυχές των ανθρώπων, τον πρώτο αυτό χρόνο, του 21ου αιώνα. Ο άνθρωπος, η ανθρωπιά χάθηκαν και χάνονται στους πολέμους, τη βία και την αγριότητα του τεχνοκρατικού πολιτισμού. Γύρω μας και δίπλα μας, Βαλκάνιοι Κούρδοι και δυστυχισμένοι Παθρομετανάστες, κυνηγημένοι από τις κατεστραμμένες πατρίδες τους αναζητούν ένα καταφύγιο ανθρωπιάς, ειρήνης και αγάπης. Ας ευχηθούμε τούτες τις άγιες μέρες της Χριστιανοσύνης να είναι για κάθε άνθρωπο βάθισμα ψυχής, χαράματα ελπίδας, χαμόγελο παιδιού και δύναμη για ένα κόσμο ειρηνικό και ανθρωπινό.

Χρόνια Πολλά.

Στην Ελλάδα θεωρούμε τον Αϊ-Βασίλη ως έναν καλοσυνάτο υπέρβαρο γέροντα που κατεβαίνει από καμινάδες και αφήνει δώρα μέσα σε κάλτσες.

Οι περισσότεροι αγνοούμε ότι αποτελεί τη μεγαλύτερη χριστιανική φυσιογνωμία. Ο **Άγιος Βασίλης** έζησε από το 330 έως το 379 μ.Χ., ήταν αρχιεπίσκοπος Καισάρειας και προερχόταν από μορφωμένη οικογένεια, με πατέρα νομικό.

Ο ίδιος παρακολούθησε μαθήματα ρητορικής, γραμματικής, φιλοσοφίας και διαλεκτικής, αστρονομίας, γεωμετρίας, αριθμητικής και ιατρικής. Θεωρείται σοφός, φιλάνθρωπος και στην εποχή του ξεχώρισε για τις πρωτοποριακές ιδέες του. Ονομάστηκε από την εκκλησία «Μέγας Οικουμενικός Διδάσκαλος» και «Ουρανοφάντωρ», αφού διατύπωσε τη διδασκαλία του για την ορθόδοξη πίστη και την Αγία Τριάδα. Πορτάζει μαζί με τον Γρηγόριο τον Ναζιανζηνό και τον Ιωάννη το Χρυσόστομο, δηλαδή την ημέρα εορτής των Τριών Ιεραρχών. Το έθιμο της βασιλόπιτας λέγεται πως αποτελεί δική του έμπνευση.

Στην Καισάρεια ήταν τόσο αγαπητός ως δίκαιος ιερέας ώστε όταν κάποιος έβρισκε ένα κόσμο στο δρόμο το παρέδιδε στον Βασίλειο. Όταν ο κάτοχος του κοσμηματοσεντ δεν το αναζητούσε, τότε ο Βασίλειος το τοποθετούσε σε μία πίτα την οποία μετά μοίραζε στους φτωχούς. Σε όποιον τύχαινε το κόσμημα μπορούσε να το κρατήσει. Ετσι, λοιπόν, για λόγους εντυπωσιασμού έχει γίνει... ελεύθερη απόδοση στην εικόνα που έχουμε για τον Άγιο Βασίλειο, γιατί δεν θα τον δούμε ποτέ σε αγιογραφία των Τριών Ιεραρχών ντυμένο με σκούφο, με φούντα, μπότες και κατακόκκινα ρούχα.

Ομως, αν εμείς στην Ελλάδα έχουμε το μύθο του Αϊ - Βασίλη, που φέρνει δώρα στα παιδιά, στην Αμερική και στην Ευρώπη έχουν τον Saint Nickolas (Αϊ - Νικόλα).

Το ερώτημα είναι πώς προέκυψε για τους Αμερικανούς και τους Ευρωπαίους Αϊ-Νικόλας. Συγκεκριμένα πρόκειται για έθιμο των Ολλανδών μεταναστών, οι οποίοι ίδρυσαν το νέο Άμστερνταμ, δηλαδή τη Νέα Υόρκη και έτσι έφεραν τα έθιμα

Ο Αϊ-Βασίλης εδώ κι αλλού...

και γενικότερα την παράδοσή τους και στην Αμερική. Μάλιστα, τον Saint Nickolas τον αποκαλούσαν Sinter Klaas, σύμφωνα με την Ολλανδική προφορά. Ο Saint Nickolas όμως δεν ερχόταν από την Καισάρεια, αλλά από ένα μέρος πάρα πολύ κρύο και ως μεταφορικό μέσο είχε ένα ελκυστικό που το έφερναν οκτώ ιπτάμενοι τάρανδοι, τα δε δώρα του στα παιδιά τα κατέβαζε θεαματικά από τις καμινάδες των σπιτιών.

Ομως όπως και να έχει το πράγμα, είτε ο Αϊ-Βασίλης έρχεται από την Καισάρεια, είτε από την Αλάσκα, ασκεί τρομερή γοητεία στα μικρά παιδιά, στάζοντας τη γλυκειά προσμονή στα μάτια και στις καρδιές τους, κάνοντάς τα να ονειρεύονται το σάκκο του γεμάτο με παιχνίδια και δώρα, που θ' αδειάσει στη δική τους καμινάδα.

Ο δικός σας Αϊ Βασίλης να σας φέρει το καλύτερο δώρο. Χρόνια Πολλά

Ο παλιός

Γνωρίζετε ότι...

➡ Το 1818 ο παπάς και ο δάσκαλος ενός μικρού χωριού στην Αυστρία συνέθεσαν ένα χριστουγεννιάτικο τραγούδι, το «Stille Nacht», δηλαδή την «Αγία Νύχτα». Μεταφράστηκε σε 15 γλώσσες και αναγνωρίστηκε από τον Βέρντι, τον Πουτσίνι και τον Βάγκνερ ως η μελωδία και οι στίχοι που ξυπνούν στους ανθρώπους το χριστουγεννιάτικο θρησκευτικό συναίσθημα.

➡ Λέγεται ότι την παράδοση της φάτνης καθιέρωσε πρώτος ο Άγιος Φραγκίσκος της Ασίζης.

➡ Το γκι θεωρούνταν ιερό από τους δρυίδες και σύμβολο αιώνιας ζωής, όπως το χριστουγεννιάτικο δέντρο. Οι Ρωμαίοι θεωρούσαν το γκι σύμβολο ειρήνης, γεγονός που οδήγησε στην αποδοχή του από τους χριστιανούς.

➡ Τον 4ο αιώνα στο Βυζάντιο όταν γιόρταζαν τα Χριστούγεννα έκαναν και τις ανάλογες ετοιμασίες. Καθάριζαν τα σπίτια, τους δρόμους και έστηναν στύλους, τους οποίους στόλιζαν με δενδρολίβανο, κλάδους μυρτιάς και λουλούδια της εποχής, για να δώσουν στην πόλη την ανάλογη εορταστική ατμόσφαιρα.

61 χρόνια πριν

Δημοσιεύουμε μια σπάνια φωτογραφία ευγενική προσφορά του Δασκάλου μας, Παναγιώτη Κοντρά

Στο κέντρο της φωτογραφίας και πίσω από τα παιδιά της φωτογραφίας και πίσω από τα παιδιά διακρίνεται ο δάσκαλος, μπροστά δεξιά, αναγνωρίζουμε τον Χρήστο Δημ. Μπέλλο πίσω του, τον Λευτέρη Δημητρίου, μπροστά από το δάσκαλο η Ιωάννης Λιόντος, δίπλα αριστερά ο Βασίλειος Δημ. Μπέλλος. Τα υπόλοιπα πρόσωπα αδυνατούμε να τα αναγνωρίσουμε. Και ζητάμε τη βοήθειά σας...

Κατά το νήμα που θα υφάνεις, τέτοιο πανί θα βγει